

The Street as a Field of Collective Action in the Battle of Narratives (Case Study: The Third Imposed War)

Alireza Rajabi

Researcher, Faculty of Humanities, Department of Management, North Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran.

alirajabimmm@gmail.com

 0009-0004-5784-1393

Abstract

The third imposed war by the United States of America and the Zionist regime, which manifested itself in the form of a combined offensive accompanied by a media battle against the Islamic Revolution, demonstrated that the “street” can function beyond a mere physical place or a scene of protest, as a field of collective action and a structural basis for the production and representation of social and national power. Accordingly, the present study aims to examine the place of the “street” in the context of the third imposed war, explain how it is represented in Iran’s media discourse, and identify the mechanisms that have transformed it into an institution of social power. This study was conducted with a qualitative approach and a thematic analysis method based on 24 media notes and reports published by news agencies and information platforms active in Iran. The findings show that the street has gone beyond a physical space and has evolved into an “institution of social power in hybrid warfare.” This institution is explained in four main dimensions: communicative-media (as a live narrative-producing medium), defensive-security (as a bastion of resilience), political legitimacy-producing (as the support base for diplomacy and national cohesion), and sacred-identity (as a sphere for the reproduction of Iranian-Islamic values). The resulting conceptual model shows that street-level collective action is an active mechanism for countering cognitive warfare. In this model, the street is not merely a container for gatherings, but rather the “content of the message” and a kind of “cognitive passive defense,” and it can lead to breaking the monopoly of hostile narratives, preserving national identity, and reproducing political legitimacy in the international arena.

Keywords: Street; Collective Action; Battle of Narratives; Hybrid Warfare; Social Legitimacy.

Extended Abstract

Introduction

In social and political studies, the street is not merely a physical urban space but a site of collective action, the manifestation of public opinion, and the representation of social power. Within the literature of the public sphere, it provides a setting for the formation of collective will, while in theories of collective action it functions as the intersection of social mobilization and political engagement. Recent transformations in international conflicts, particularly the emergence of hybrid warfare, have further highlighted the strategic significance of the street in contemporary power dynamics. Unlike classical warfare, hybrid conflicts extend beyond military confrontation and encompass cultural, cognitive, media, and economic dimensions. In this context, the battle of narratives has become a central arena of competition, where influencing public perception and weakening social cohesion often replace territorial conquest as primary objectives. In contemporary Iranian discourse, developments associated with the so-called Third Imposed War illustrate such multidimensional confrontation. Within this framework, the interaction of field operations, public presence in the street, and diplomatic engagement may be understood as a synergy of hard, soft, and social power. Consequently, the street can be interpreted as a “living social medium” and a space for cognitive defense, capable of reinforcing social cohesion, producing legitimacy, and representing national power within the broader dynamics of narrative conflict.

Research Questions

Considering the growing importance of narrative conflicts in hybrid warfare, this study examines the role of the street in Iranian media discourse during the period described as the Third Imposed War. The main research question is: How is the street represented in Iranian media discourse during this period, and through what mechanisms is it constructed as a space of collective action and social power?

Two sub-questions guide the analysis: First, what conceptual dimensions and structural components constitute the model of the street as an institution of social power in this context? Second, how can street-based collective action contribute to the production of social legitimacy and the strengthening of national power in the face of hybrid warfare and narrative confrontation?

Methodology

This study adopts a qualitative research design based on documentary content analysis to explore the role of the street in the battle of narratives and hybrid warfare. The street is conceptualized as a complex socio-political phenomenon and is examined through the analysis of textual data, including analytical notes, media reports, and strategic documents published in Iranian news and information platforms.

The data were collected through a systematic documentary review of analytical articles and reports published in Iranian news agencies and media outlets. The initial corpus consisted of 47 texts addressing street-based collective action and its representation within the context commonly described as the “Third Imposed War.” These materials were published between 19 Esfand 1404 and 26 Ordibehesht 1405. Relevant documents were identified through targeted keyword searches using terms such as “street,” “street-based action,” “public presence,” “protests,” “battle of narratives,” and “hybrid warfare.” To preserve discursive diversity, sources were selected from media outlets representing different analytical orientations.

After applying inclusion and exclusion criteria—such as analytical relevance, conceptual engagement with the role of the street, and publication in credible media outlets—a purposive sample of 24 analytical texts was selected. Data collection continued until theoretical saturation was achieved, meaning that additional texts did not generate new analytical themes.

The data were analyzed using thematic analysis. Through iterative coding, comparison, and refinement, the extracted concepts were organized into four analytical dimensions: communicative-media, defensive-security, political-legitimacy, and identity-normative. These dimensions collectively form the conceptual framework of the study and explain how the street is represented as a site of collective action and a source of social power in the context of narrative conflict.

Results and Findings

The analysis of the selected documents indicates that in the context of the so-called Third Imposed War, the street is represented in Iranian media discourse as a multidimensional arena of collective action that extends beyond its conventional understanding as a physical urban space. Rather than functioning merely as a site of social gatherings, the street appears as a dynamic field in which communication, social mobilization, legitimacy formation, and symbolic identity converge. In this framework, the street emerges not as a peripheral element of power but as part of the broader mechanism through which social power is produced, protected, and represented.

The findings show that the street performs several interconnected functions within the dynamics of hybrid warfare and narrative confrontation. Through collective presence, it operates as a communicative platform capable of transforming social participation into a form of media expression. Public gatherings and symbolic actions in the street are interpreted as mechanisms for transmitting social messages, shaping narratives, and countering competing interpretations of political events. In this sense, the street functions as a “living social medium” in which collective visibility becomes a form of communication within the broader battle of narratives.

A second dimension concerns the defensive and security function of the street. Media representations frequently portray the street as a form of “social stronghold” that contributes to people-based resilience in the face of external pressures. Within the logic of hybrid warfare, where military, informational, and social arenas overlap, the presence of organized or spontaneous collective action is interpreted as part of a broader mechanism of social deterrence and cognitive defense.

The analysis further highlights the political-legitimacy dimension of street presence. Collective participation in public spaces is framed as an expression of social cohesion and national solidarity that reinforces the relationship between society and political authority. In this respect, the street is frequently portrayed as complementing other domains of national power—such as the field of strategic action and diplomatic engagement—thereby contributing to the consolidation of political legitimacy and the strengthening of national unity.

Finally, the identity-normative dimension reveals that the street is represented as a space for the reproduction of shared meanings, historical memory, and cultural identity. Symbolic practices, rituals, and collective expressions associated with public gatherings transform the street into a site where cultural values and collective identities are reaffirmed. These four interrelated dimensions—communicative-media, defensive-security, political-legitimacy, and identity-normative—together constitute the conceptual model of the study, which frames the street as an institution of social power within the dynamics of hybrid warfare and narrative conflict.

Conclusion

This study sought to explain how the “street” is represented in Iranian media discourse within the context of the so-called Third Imposed War and the broader battle of narratives. The findings demonstrate that the street is constructed in the analyzed texts not merely as a physical location for social gatherings but as a multidimensional institution through which collective action, social meaning, and national power are articulated. The conceptual model developed in this research centers on the core idea of the street as an institution of social power in hybrid warfare, organized around four interrelated dimensions: communicative-media, defensive-security, political-legitimacy, and identity-normative.

The results indicate that street-based collective action can play an important role in shaping public narratives, strengthening social cohesion, and reinforcing political legitimacy during periods of narrative conflict. In this perspective, the street functions simultaneously as a social medium, a form of societal resilience, and a symbolic space where collective identity and national solidarity are expressed. Consequently, the street becomes not only a site of action but also a communicative and symbolic resource in the broader dynamics of hybrid conflict.

At the same time, the study acknowledges that its findings are based on the analysis of media discourse rather than direct observation of social behavior. Future research may therefore expand this framework by employing empirical methods such as field studies, surveys, or digital data analysis to explore the relationship between street-based collective action and online communication networks in greater depth.

Keywords: Street; Collective Action; Battle of Narratives; Hybrid Warfare; Social Legitimacy.

مقاله پژوهشی

خیابان به مثابه میدان کنش جمعی در نبرد روایت‌ها (مطالعه موردی: جنگ تحمیلی سوم)

علیرضا رجبی

پژوهشگر دانشکده علوم انسانی، گروه مدیریت، واحد تهران شمال، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

alirajabimmm@gmail.com

id 0009-0004-5784-1393

چکیده:

جنگ تحمیلی سوم ایالات متحده آمریکا و رژیم صهیونیستی که در قالب هجومی ترکیبی و همراه با نبرد رسانه‌ای علیه انقلاب اسلامی بروز یافت، نشان داد که «خیابان» می‌تواند فراتر از یک مکان فیزیکی یا صحنه اعتراض، به مثابه میدان کنش جمعی و زیرساختی برای تولید و بازنمایی قدرت اجتماعی و ملی عمل کند. بر این اساس، پژوهش حاضر با هدف واکاوی جایگاه «خیابان» در بستر جنگ تحمیلی سوم، در پی تبیین چگونگی بازنمایی آن در گفتمان رسانه‌ای ایران و شناسایی سازوکارهایی است که آن را به نهاد قدرت اجتماعی تبدیل کرده است. این مطالعه با رویکرد کیفی و روش تحلیل مضمون بر پایه ۲۴ یادداشت و گزارش رسانه‌ای منتشرشده در خبرگزاری‌ها و پایگاه‌های اطلاع‌رسانی فعال در ایران انجام شد. یافته‌ها نشان می‌دهد که خیابان از یک فضای کالبدی فراتر رفته و به «نهاد قدرت اجتماعی در جنگ ترکیبی» تحول یافته است. این نهاد در چهار بُعد اصلی تبیین می‌شود: ارتباطی-رسانه‌ای (به مثابه رسانه زنده روایت‌ساز)، دفاعی-امنیتی (به مثابه سنگر تاب‌آوری)، مشروعیت‌ساز سیاسی (به مثابه پشتوانه دیپلماسی و انسجام ملی) و قدسی-هویتی (به مثابه عرصه بازتولید ارزش‌های ایرانی-اسلامی). مدل مفهومی حاصل نشان می‌دهد که کنش جمعی خیابانی سازوکاری فعال برای مقابله با جنگ شناختی است. در این الگو، خیابان صرفاً ظرف تجمع نیست، بلکه «مظروف پیام» و نوعی «پدافند غیرعامل شناختی» محسوب می‌شود و می‌تواند به شکستن انحصار روایت‌های مهاجم، حفظ هویت ملی و بازتولید مشروعیت سیاسی در عرصه بین‌المللی منجر شود.

واژگان اصلی: خیابان، کنش جمعی، نبرد روایت‌ها، جنگ ترکیبی، مشروعیت اجتماعی.

دسترسی به مقالات نشریه علمی مطالعات راهبردی انقلاب اسلامی (Open Access) است.

Creative Commons Attribution 4.0 International CC BY 4.0

نشریه علمی «مطالعات راهبردی انقلاب اسلامی» تحت مجوز بین‌المللی

Doi: 10.22034/irsj.2026.582709.1221

مسئولیت مقاله از نظر محتوای علمی و نظرات مطرح‌شده در متن آن، به عهده نویسندگان و یا نویسنده مسئول مقاله می‌باشد و مورد تأیید / عدم تأیید صاحب امتیاز نشریه مطالعات راهبردی انقلاب اسلامی نمی‌باشد.

۱. مقدمه و بیان مسئله

در سنت مطالعات علوم اجتماعی و سیاسی، «خیابان» صرفاً یک فضای کالبدی شهری تلقی نمی‌شود، بلکه به مثابه صحنه بروز کنش جمعی، تجلی افکار عمومی و میدان بازنمایی قدرت اجتماعی فهم می‌شود. در ادبیات حوزه عمومی، این فضا بستری برای شکل‌گیری اراده جمعی و ظهور افکار عمومی محسوب می‌شود و در نظریه‌های کنش جمعی، خیابان محل تلاقی بسیج اجتماعی و کنش سیاسی است. با این حال، تحولات اخیر در ماهیت منازعات بین‌المللی و ظهور الگوی «جنگ ترکیبی»^۱، ضرورت بازتعریف جایگاه خیابان را در معادلات قدرت معاصر آشکار ساخته است.

جنگ‌های نوین، برخلاف جنگ‌های کلاسیک، محدود به تقابل نظامی نیستند، بلکه لایه‌های فرهنگی، شناختی، رسانه‌ای و اقتصادی را نیز دربرمی‌گیرند. در چنین شرایطی، «نبرد روایت‌ها»^۲ به یکی از اصلی‌ترین میدان‌های منازعه تبدیل شده است؛ جایی که هدف اصلی، نه تصرف سرزمین، بلکه تسخیر ادراک عمومی، تضعیف انسجام اجتماعی و ایجاد شکاف میان مردم و حاکمیت است. آنچه در ادبیات سیاسی معاصر ایران از آن با عنوان «جنگ تحمیلی سوم» یاد می‌شود - و جلوه‌هایی از آن در رخدادهایی همچون «جنگ ۱۲ روزه یا جنگ تحمیلی دوم» و «کودتای فرهنگی، شناختی و امنیتی دی‌ماه» بروز یافت، نمونه‌ای از این هجوم سهمگین ترکیبی و هوشمند است که از سوی ایالات متحده آمریکا و رژیم صهیونیستی علیه نظام جمهوری اسلامی ایران و ملت بزرگ آن سازمان‌دهی شده است.

این هجوم صرفاً نظامی یا امنیتی نبوده، بلکه با تمرکز ویژه بر نسل جوان و سرمایه‌های هویتی جامعه ایرانی، تلاش کرده است پیوندهای اجتماعی و مشروعیت سیاسی را در عرصه عمومی تضعیف کند. با این حال، تجربه میدانی جمهوری اسلامی ایران در چهار دهه گذشته - شامل مواجهه با جنگ تحمیلی هشت ساله رژیم بعث عراق علیه ایران اسلامی، بحران‌های امنیتی، جنگ‌ها و منازعات قومی، عملیات پیچیده شناختی و تحریم‌های اقتصادی - نوعی «دانش انباشته مقاومت» و «سرمایه اجتماعی تاب‌آور» در

^۱ Hybrid Warfare

^۲ Battle of Narratives

جامعه ایرانی ایجاد کرده است. این تجربه تاریخی که ریشه در سنت ۱۴۰۰ ساله مکتب اهل بیت (علیهم‌السلام) و ۴۷ سال نظام‌سازی پس از انقلاب اسلامی دارد، زمینه شکل‌گیری نوعی ظرفیت اجتماعی منحصربه‌فرد برای مواجهه با جنگ‌های ترکیبی را فراهم آورده است.

در این چارچوب، پیوند سه‌گانه «امام، مکتب و مردم» و ظهور ترکیب راهبردی «میدان، خیابان و دیپلماسی» را می‌توان به‌مثابه الگویی از هم‌افزایی قدرت سخت، قدرت نرم و قدرت اجتماعی تحلیل کرد. در این الگو، خیابان نه در تقابل با نهادهای رسمی، بلکه در تکمیل و پشتیبانی از میدان و دیپلماسی عمل می‌کند و به‌عنوان پشتوانه مشروعیت‌ساز و قدرت‌افزای نقش می‌نماید. حضور مستمر و الهام‌بخش مردم در خیابان‌ها و میادین، در مقاطع حساس جنگ ترکیبی، نه تنها پاسخ به یک فراخوان سیاسی، بلکه کنشی هویتی و تمدنی تلقی می‌شود که از «گوهر درونی تمدن ایرانی - اسلامی» و ترکیب «استعداد تاریخی ایرانی» با «انگیزه معنوی اسلام اهل‌بیتی» نشئت می‌گیرد.

از این منظر، خیابان به یک «ابرسانه زنده» و «سنگر دفاع شناختی» تبدیل می‌شود که می‌تواند روایت مسلط دشمن را به چالش بکشد و تصویر متفاوتی از انسجام ملی ارائه دهد. چنین کارکردی نشان می‌دهد که خیابان در شرایط جنگ روایت‌ها، تنها محل اعتراض یا بسیج سیاسی نیست، بلکه نهادی اجتماعی برای تولید مشروعیت، تقویت سرمایه اجتماعی و بازنمایی قدرت ملی است.

با وجود این اهمیت راهبردی، بخش عمده‌ای از پژوهش‌های داخلی و خارجی درباره خیابان، آن را عمدتاً در قالب اعتراضات اجتماعی یا جنبش‌های اعتراضی مطالعه کرده‌اند و کمتر به نقش آن در «دفاع روایتی» و «تولید قدرت اجتماعی در جنگ ترکیبی» پرداخته‌اند. از سوی دیگر، ضرورت سیاست‌گذاری در حوزه بهره‌گیری از ظرفیت‌های مردمی ایجاب می‌کند که این ظرفیت عظیم اجتماعی، با حفظ خصایص هویتی و مردمی خود، به‌گونه‌ای تحلیل شود که نه در تعارض با ساختارهای رسمی، بلکه در تکمیل و هم‌افزایی با آن‌ها ایفای نقش نماید.

ازاین‌رو، پرسش اصلی این پژوهش آن است که:

در بستر جنگ تحمیلی سوم و نبرد روایت‌ها، «خیابان» در گفتمان رسانه‌ای ایران چگونه بازنمایی شده و چه سازوکارهایی آن را به میدان کنش جمعی و نهاد قدرت اجتماعی تبدیل کرده است؟

بر این اساس، پرسش‌های فرعی پژوهش عبارت‌اند از:

۱. مدل مفهومی «خیابان به مثابه نهاد قدرت اجتماعی» در جریان جنگ تحمیلی سوم

از چه ابعاد و مؤلفه‌های ساختاری تشکیل شده و چه پیامدهایی را در برمی‌گیرد؟

۲. کنش جمعی خیابانی چگونه می‌تواند به تولید مشروعیت اجتماعی و تقویت

قدرت ملی در برابر جنگ ترکیبی منجر شود؟

این پژوهش با هدف پاسخ به این پرسش‌ها، از طریق تحلیل کیفی یادداشت‌ها و گزارش‌های رسانه‌ای منتشرشده در خبرگزاری‌ها و پایگاه‌های اطلاع‌رسانی فعال در ایران طی دوره جنگ تحمیلی سوم، می‌کوشد چارچوبی مفهومی برای فهم نقش خیابان در نبرد روایت‌ها ارائه دهد.

۲. پیشینه پژوهش

پژوهش‌های مرتبط با ارتباطات، کنش جمعی و جنگ ترکیبی نشان می‌دهند که در دهه‌های اخیر، حوزه عمومی، شبکه‌ها و رسانه‌های اجتماعی در بازتولید قدرت اجتماعی و شکل‌دهی کنش جمعی نقش فزاینده‌ای یافته‌اند. بخش قابل‌توجهی از این ادبیات با تأکید بر «جامعه شبکه‌ای» و «قدرت ارتباطات» نزد مانوئل کاستلز شکل گرفته است. کاستلز قدرت را در کنترل جریان‌های ارتباطی دانسته و بازیگران اصلی این ساختار را «سوئیچرها» و «برنامه‌نویسان» معرفی می‌کند؛ با این حال برخی پژوهشگران ایرانی همچون دیوسالار (۱۳۹۳) این مدل را به دلیل اصالت‌بخشی بیش‌ازحد به ارتباطات، غفلت از بنیان‌های اطلاعاتی و ساختارگرایی شبکه‌ای، مورد نقد قرار داده‌اند. در همین راستا، نیک‌نیا (۱۳۹۴) با مرور آرای ون‌دایک نشان می‌دهد که جامعه شبکه‌ای حاصل پیوند شبکه‌های رسانه‌ای و اجتماعی است که هم‌زمان پیامدهای مثبت و منفی تولید می‌کنند و ساختارهای اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و سیاسی را در سه سطح فردی، سازمانی و کلان دگرگون می‌سازند.

در حوزه نظریه حوزه عمومی، آثار متعددی به واکاوی بنیان‌های ارتباطی و هنجاری آن پرداخته‌اند. بوستانی و پولادی (۱۳۹۶) عناصر بنیادین حوزه عمومی هابرماس - عقلانیت، گفتگو و کرامت انسانی - را استخراج کرده و آن را فضایی برای استدلال انتقادی، تفاهم و کنش ارتباطی معرفی می‌کنند. در امتداد این بحث، محمدی و مشهدی (۱۴۰۴) با رویکرد حقوقی به امکان تحقق حوزه عمومی در بستری مبتنی بر بی‌طرفی پرداخته و نشان می‌دهند که علی‌رغم برخی تنش‌ها، بی‌طرفی می‌تواند زمینه‌ساز شکل‌گیری حوزه عمومی کارآمد باشد. این آثار به‌طور غیرمستقیم نشان می‌دهند که فضاهای عمومی، اعم از فیزیکی یا رسانه‌ای، می‌توانند به میدان کنش ارتباطی و بازتولید مشروعیت تبدیل شوند.

در ادبیات مربوط به جنگ ترکیبی نیز، پژوهش‌هایی همچون ریاضی و همکاران (۱۴۰۰)، تنوع ابزارهای جنگ روانی، رسانه‌ای، اقتصادی، سایبری و نظامی را برمی‌شمارند و تأکید می‌کنند که جوامع هدف در معرض حملات چندلایه قرار دارند. این نگاه، خیابان و شبکه‌های اجتماعی را بخش‌هایی از ظرفیت دفاع مردم‌پایه و سازوکارهای بازدارندگی ترکیبی معرفی می‌کند.

بخش دیگری از ادبیات موجود به «سرمایه اجتماعی» و سازوکارهای آن در تبیین فرآیندهای سیاسی می‌پردازد. در این میان، پاتنام و فوکویاما دو سنت نظری مهم را نمایندگی می‌کنند. دل‌اویز و همکاران (۱۳۹۹) در مطالعه‌ای تطبیقی نشان داده‌اند که پاتنام بر مشارکت مدنی، اعتماد تعمیم‌یافته و هنجارهای همکاری تأکید دارد، درحالی‌که فوکویاما بیشتر بر هنجارهای غیررسمی و ابعاد اقتصادی-سازمانی سرمایه اجتماعی تمرکز می‌کند. در ادامه این مسیر، عزیزیان و همکاران (۱۴۰۴) بر اساس مدل چهارمحوری پاتنام نشان می‌دهند که سرمایه اجتماعی از طریق سازوکارهایی چون تقویت فرهنگ همکاری، تولید اعتماد اجتماعی، ایجاد حوزه عمومی پویا و نقش تعدیل‌گر رسانه‌ها، به توسعه سیاسی کمک می‌کند؛ سازوکارهایی که همگی بر اهمیت کنش جمعی و ظرفیت‌های اجتماعی در سیاست معاصر تأکید دارند.

در حوزه کنش جمعی، مجموعه‌ای از پژوهش‌ها تلاش کرده‌اند شرایط، مکانیسم‌ها و پیامدهای شکل‌گیری کنش جمعی را در زمینه‌های مختلف توضیح دهند. موسوی و

حاجی‌علی‌اکبری (۱۳۹۵) با پیوند دادن رویکرد نهادگرا و برنامه‌ریزی ارتباطی، کنش جمعی را بنیانی برای تصمیم‌گیری و هماهنگی اجتماعی معرفی کرده‌اند. طالبی و همکاران (۱۳۹۹) در مطالعه‌ای تجربی نشان داده‌اند که عوامل ساختاری چون عاملیت کنشگران، سرمایه اجتماعی محلی و ساختار قدرت محلی و نیز راهبردهایی مانند چارچوب‌دهی مسئله و بسیج منابع، در امکان‌پذیری کنش جمعی محلی نقش‌آفرین‌اند. افزون بر این، حاضری و رفیعی‌بهبادی (۱۴۰۱) با مقایسه رویکرد رفتار جمعی و کنش جمعی در تبیین اعتراضات سیاسی، نشان داده‌اند که کنش جمعی به دلیل تأکید بر عقلانیت، محاسبه هزینه-فایده و ادراک کارآمدی، توان توضیحی بیشتری دارد.

درنهایت، پژوهش‌های مرتبط با رسانه‌های نوین و تحولات سیاسی، اهمیت فناوری‌های دیجیتال در شکل‌گیری کنش‌های جمعی را برجسته کرده‌اند. نظری و قلی‌پور (۱۳۹۷) با تحلیل واقع‌گرایانه انقلاب مصر، نشان می‌دهند که رسانه‌های اجتماعی - از شبکه‌سازی و بسیج گرفته تا افشای سرکوب، تولید روایت و سازمان‌دهی - نقش تسریع‌کننده‌ای در جنبش‌های انقلابی ایفا می‌کنند، هرچند علت اصلی تحولات نیستند و تنها در تعامل با زمینه‌های ساختاری اثرگذار می‌شوند.

به‌طورکلی، ادبیات موجود بر سه محور اصلی تأکید دارد:

۱) شبکه‌ها، رسانه‌ها و حوزه عمومی بسترهای اصلی تولید معنا، کنش جمعی و بازنمایی قدرت‌اند؛

۲) سرمایه اجتماعی و عاملیت جمعی نقش عمده‌ای در شکل‌گیری ظرفیت‌های کنش جمعی و توسعه سیاسی ایفا می‌کنند؛

۳) جنگ ترکیبی و روایت‌محور محیطی ایجاد می‌کند که در آن فضاها، عمومی - از جمله خیابان - به ساحت‌های رقابت روایتی، مقاومت اجتماعی و بازتولید مشروعیت تبدیل می‌شوند.

این چارچوب‌های نظری، زمینه‌ای فراهم می‌سازند تا «خیابان» در پژوهش حاضر به مثابه یک میدان ارتباطی-اجتماعی و یک نهاد تولید قدرت در بستر جنگ ترکیبی تحلیل شود. پیشینه پژوهش در جدول شماره ۱ به صورت کاملاً ساختاریافته تبیین شده است.

جدول ۱. یافته‌های کلیدی و نکات تحلیلی پژوهش‌های پیشین

نویسندگان / سال	عنوان پژوهش	روش تحقیق	یافته‌های اصلی
دیوسالار (۱۳۹۳)	قدرت ارتباطات یا قدرت اطلاعات: نقدی بر نظریه قدرت شبکه‌ای مانوئل کاستلز	تحلیلی- انتقادی	نقد سه‌گانه بر نظریه کاستلز شامل: اصالت‌بخشی افراطی به ارتباطات، بی‌توجهی به فلسفه اطلاعات و تکرار مفاهیم؛ و تردید در کارآمدی مدل کاستلز برای تحلیل قدرت سیاسی- اجتماعی.
نیک‌نیا (۱۳۹۴)	جامعه شبکه‌ای: بنیادها و کارکردها	مروری- تحلیلی	تبیین دیدگاه ون‌دایک درباره جامعه شبکه‌ای به‌عنوان تلفیقی از شبکه‌های رسانه‌ای و اجتماعی؛ تأثیرات دوگانه شبکه‌ها در سه سطح فردی، سازمانی و اجتماعی و نقش فناوری اطلاعات در دگرگونی ساختارهای جامعه.
بوستانی و پولادی (۱۳۹۶)	بررسی عناصر تشکیل‌دهنده حوزه عمومی در اندیشه هابرماس	تحلیلی- نظری	استخراج سه مؤلفه بنیادین حوزه عمومی از منظر هابرماس: گفتگو، عقلانیت و کرامت انسانی؛ تبیین حوزه عمومی به‌عنوان فضای استدلال، تفاهم و کنش ارتباطی.
محمدی و مشهدی (۱۴۰۴)	رویکرد حقوقی به امکان‌سنجی تحقق حوزه عمومی در بستر بی‌طرفی	تحلیلی- حقوقی	بررسی سازگاری رویکرد بی‌طرفی با نظریه حوزه عمومی؛ نتیجه‌گیری مبنی بر امکان هم‌افزایی و ایجاد بستری برای ظهور حوزه عمومی کارآمد در دولت‌های قانون‌محور.
ریاضی و همکاران (۱۴۰۰)	معرفی مؤلفه‌ها و ابزارهای جنگ ترکیبی آمریکا علیه ج.ا.ایران	توصیفی- تحلیلی- پیمایش	شناسایی ۸ مؤلفه کلیدی جنگ ترکیبی (روانی، اطلاعاتی، اقتصادی، سیاسی- دیپلماتیک، سایبری، نظامی و ...) و ۵۳ ابزار مرتبط؛ تأکید بر چندلایگی تهدیدات و ضرورت دفاع مردم‌پایه.
دل‌اوز و همکاران (۱۳۹۹)	تأملی تطبیقی در مفهوم سرمایه اجتماعی از دیدگاه پانتام و فوکویاما	مقایسه‌ای- کیفی	بیان شباهت‌ها در اعتماد و همکاری؛ تمایز پانتام در تأکید بر سنت‌های مدنی و مشارکت سیاسی، در مقابل تأکید

نویسندگان / سال	عنوان پژوهش	روش تحقیق	یافته‌های اصلی
			فوکویاما بر هنجارهای غیررسمی و ابعاد اقتصادی-سازمانی سرمایه اجتماعی.
موسوی و حاجی‌علی‌اکبری (۱۳۹۵)	کنش جمعی: نقطه اتصال تفکر نهادگرا و برنامه‌ریزی ارتباطی	تحلیلی- نظری	نشان دادن پیوند میان نهادگرایی و برنامه‌ریزی ارتباطی؛ معرفی کنش جمعی به‌عنوان مبنای تصمیم‌گیری و هماهنگی اجتماعی در بسترهای تعارض منافع.
عزیزیان و همکاران (۱۴۰۴)	تبیین مکانیسم‌های تأثیر سرمایه اجتماعی بر توسعه سیاسی	تحلیلی- نظری	شناسایی چهار مکانیسم اثرگذاری سرمایه اجتماعی: فرهنگ همکاری، اعتماد اجتماعی، ایجاد حوزه عمومی پویا و نقش تعدیل‌گر رسانه؛ تأکید بر نقش کنش جمعی در توسعه سیاسی پایدار.
حاضری و رفیعی‌بهابادی (۱۴۰۱)	ارزیابی تجربی نظریه‌های رفتار جمعی و کنش جمعی در تبیین اعتراض سیاسی	پیمایشی	اثبات برتری تبیینی رویکرد کنش جمعی بر رفتار جمعی در پیش‌بینی اعتراضات؛ نقش محوری ادراک از اثربخشی اعتراض و ادراک از قدرت سرکوب.
طالبی و همکاران (۱۳۹۹)	ارائه مدلی تجربی از شرایط بر سازنده کنش جمعی محله‌ای	مطالعه موردی کیفی	شناسایی سه شرط ساختاری (عاملیت آغازگر، سرمایه اجتماعی محلی، ساختار قدرت محلی) و دو راهبرد کلیدی (چارچوب‌دهی مسئله و بسیج منابع) در شکل‌گیری کنش جمعی.
نظری و قلی‌پور (۱۳۹۷)	رسانه‌های جدید اجتماعی و نقش آن‌ها در بازنمایی کنش‌های جمعی (انقلاب مصر)	تحلیلی- موردی	نشان دادن نقش شتاب‌دهنده رسانه‌های اجتماعی در بسیج، شبکه‌سازی، افشای سرکوب و پیوند کنش آنلاین و آفلاین؛ تأکید بر اینکه فناوری‌ها علت مستقل نیستند، بلکه تقویت‌کننده کنشگران‌اند.

مرور مطالعات پیشین نشان می‌دهد که هر یک از پژوهش‌ها به بخشی از مسئله پرداخته‌اند، اما کمتر مطالعه‌ای پیوند هم‌زمان میان خیابان، کنش جمعی، شبکه‌های ارتباطی و نبرد روایت‌ها در بستر جنگ ترکیبی را بررسی کرده است. همچنین پژوهش‌های مرتبط

با جنگ روایت‌ها و جنگ ترکیبی، کمتر به نقش کنش جمعی در فضای شهری و خیابان به عنوان یک رسانه اجتماعی و میدان بازنمایی قدرت توجه کرده‌اند.

درعین حال مهم‌ترین نوآوری‌های پژوهش حاضر عبارت‌اند از:

- مفهوم‌پردازی خیابان به عنوان یک میدان ارتباطی-اجتماعی که در آن قدرت اجتماعی، روایت‌ها و کنش جمعی بازتولید می‌شوند؛ نه صرفاً یک فضای فیزیکی برای تجمع.

- پیوند نظریه کنش جمعی با نظریه جامعه شبکه‌ای و حوزه عمومی برای تبیین نحوه شکل‌گیری و گسترش کنش‌های اجتماعی در تعامل میان فضای واقعی و فضای رسانه‌ای.

- تحلیل خیابان در چارچوب جنگ ترکیبی و نبرد روایت‌ها؛ بدین معنا که خیابان به عنوان یکی از عرصه‌های رقابت روایت‌های سیاسی و رسانه‌ای در نظر گرفته می‌شود.

- تبیین رابطه میان کنش خیابانی، سرمایه اجتماعی و بازنمایی رسانه‌ای و نشان دادن اینکه چگونه این سه حوزه می‌توانند یکدیگر را تقویت یا تضعیف کنند.

- ارائه مدلی تحلیلی برای فهم تعامل میان مردم، رسانه‌ها و فضاهای عمومی در شکل‌گیری کنش جمعی و تولید قدرت اجتماعی.

بر این اساس، پژوهش حاضر می‌کوشد با تمرکز بر تجربه جمهوری اسلامی ایران در جریان جنگ تحمیلی سوم، این شکاف پژوهشی را پر کند. این پژوهش با تحلیل کیفی متون و یادداشت‌های رسانه‌ای منتشرشده در جریان این رویداد، تلاش دارد مدل مفهومی نقش خیابان در نبرد روایت‌ها را استخراج کرده و نشان دهد که چگونه خیابان می‌تواند به مثابه «نهاد قدرت اجتماعی» در بستر جنگ ترکیبی عمل کند.

۳. مفهوم‌شناسی

برای شفاف‌سازی مفاهیم و هماهنگ‌سازی با روش تحلیل، واژگان کلیدی پژوهش به صورت عملیاتی تعریف می‌شوند. این تعاریف بر شواهد موجود در داده‌های بررسی شده استوار است.

۱,۳. خیابان^۱

خیابان، یک معبر عمومی فرش شده در یک محیط مصنوع است. جزئی عمومی از زمین و پیونددهنده ساختمان‌ها در یک زمینه شهری که مردم می‌توانند آزادانه بر روی آن جمع شده، تعامل داشته باشند و حرکت کنند (اکبری و جلیلیان، ۱۳۹۴). خیابان، عرصه‌ای برای بیان شهری نیز محسوب می‌شود؛ احساس‌های جمعی مانند شادی، غم و خشم بیش از هر جای دیگر، در خیابان‌ها نمود می‌یابد و در هیچ مکانی به‌اندازه‌ی خیابان، افکار و دیدگاه‌های سیاسی و اجتماعی بازتاب ندارد (جابری‌مقدم، ۱۳۸۴).

خیابان در این پژوهش فضای صرف شهری نیست؛ بلکه عرصه‌ای است که در آن حضور جمعی، معنا و پیام سیاسی تولید می‌کند. در تعریف عملیاتی این مفهوم باید عنوان کرد که خیابان عبارت است از فضای عمومی فعال که در آن کنش جمعی به پیام ارتباطی و نمادین تبدیل شده و به تولید یا تثبیت مشروعیت کمک می‌کند.

۲,۳. کنش جمعی^۲

تعریف مفهومی این پژوهش با الهام از ادبیات موجود، چنین صورت‌بندی می‌شود: کنش جمعی عبارت است از حضور و عمل هماهنگ و معنادار گروهی از مردم در عرصه عمومی که کارکرد نمادین و ارتباطی دارد. مرادی (۱۴۰۳) کنش جمعی را بسیج شدن مؤثر برای تغییر سیاست عنوان می‌کند.

چارلز تیلی^۳ در باب کنش جمعی از پنج عنصر عمده سخن می‌گوید: منافع، سازمان، بسیج، فرصت و خود کنش جمعی (تیلی، ۱۳۸۵). او مدلی از «بسیج اجتماعی» را برمی‌سازد که عناصرش شامل منافع، سازمان، بسیج و خود کنش جمعی می‌شود (همان). تعریف عملیاتی کنش جمعی در این مقاله عبارت است از: مشارکت فعال مردم در فضای عمومی با هدف دفاع، تأیید و معناسازی روایت خودی در برابر روایت‌های رقیب.

¹ street

² Collective action

³ Charles Tilly

۳,۳. نبرد روایت‌ها^۱ (جنگ روایت‌ها)

جنگ روایت‌ها عبارت است از تعارض و تقابل روایت‌های مختلف از یک رخداد به منظور دستیابی به اهداف خاص سیاسی، نظامی و حتی فرهنگی یا اجتماعی. در این جنگ، افراد، تشکلات، سازمان‌ها و یا دولت‌ها می‌کوشند از طریق رسانه‌ها و با اطلاعات خاصی که در آن‌ها انتشار می‌دهند، روایت خود را منطبق با یا کاملاً نزدیک به رخداد مورد نظر معرفی کنند و بر روایت‌های دیگر از آن رخداد چیرگی بخشند تا کنترل اذهان و افکار عمومی جامعه هدف را در دست بگیرند (عباس‌زاده، ۱۴۰۴). جنگ روایت‌ها قدرت تولید معنا و محتوا و تبیین آن در زمان مناسب با روایت اول و جذاب و هنرمندانه است (پیشاهنگ دلوثی، ۱۴۰۳). جنگی که پیروزی بدون استفاده از سلاح نظامی را به همراه خود می‌آورد و اینجا سلاحش تولید محتوا است، همان جنگ ایده‌ها یا روایت‌ها است (سلطانی‌زاده، ۱۳۹۹). تعریف عملیاتی نبرد روایت‌ها در این پژوهش عبارت است از: تلاش برای تحمیل و تثبیت معنا و مقابله با روایت دشمن از مسیر رسانه‌سازی خیابانی و کنش جمعی.

۴,۳. جنگ ترکیبی^۲

در پارادایم‌های نوین جنگ، «جنگ ترکیبی» به راهبرد نظامی پیچیده‌ای اطلاق می‌شود که ترکیبی هماهنگ از نبردهای متعارف، نامتعارف، سایبری، روانی و اطلاعاتی را در بر می‌گیرد (رضاخواه، ۱۳۹۴). جنگ ترکیبی از نظر شکلی مانند جنگ‌های متعارف است، در عین حال سرنوشت جنگ در صحنه نبرد متعارف مشخص نمی‌شود، بلکه در صحنه نبرد نابرابر تعیین می‌گردد که از سه صحنه نبرد مردم منطقه نبرد، مردم کشور اعزام کننده نیرو و مردم در جامعه بین‌المللی تشکیل می‌شود (مک‌کوئن^۳، ۲۰۰۸). در این پژوهش تعریف عملیاتی جنگ ترکیبی یعنی سازوکار نبرد چندلایه که میدان، خیابان و روایت را به صورت هماهنگ فعال می‌کند.

¹ narrative warfare

² Hybrid War

³ McCuen

۵.۳. قدرت اجتماعی^۱

قدرت اجتماعی به عنوان توانایی ایجاد استانداردها، خلق هنجارها و ارزش‌هایی تعریف می‌شود که مشروع، مطلوب و درعین حال عادی به نظر می‌رسند (بیات، ۱۴۰۳). مفهوم «قدرت اجتماعی» بیش از آنکه در عرصه روابط بین‌الملل کاربرد داشته باشد، در علوم اجتماعی و جامعه‌شناسی مطرح است. این مفهوم بر تعامل، ارتباط، روابط و نهادها استوار است.

همان‌طور که یال اچ. فرگوسن^۲ استدلال می‌کند، قدرت مانند پول در بانک نیست، بلکه ماهیتی ارتباطی دارد. بر این اساس، اعمال مؤثر قدرت بالقوه، به بازیگران هدف وابسته است؛ به گونه‌ای که نوع موضوع و شرایط موجود نیز در این فرایند نقش تعیین‌کننده‌ای ایفا می‌کنند (هام^۳، ۱۳۹۴). تعریف عملیاتی قدرت اجتماعی در این پژوهش عبارت است از: توان جامعه در تبدیل کنش جمعی و حضور خیابانی به ظرفیت اثرگذاری در میدان نبرد روایت‌ها و پایداری اجتماعی.

۶.۳. مشروعیت اجتماعی^۴

مشروعیت، «توافق عمومی» بر سر این است که اقدامات یک سازمان در درون نظام‌های ساختاریافته، مطلوب، صحیح و مقبول قلمداد شود. کسب مشروعیت از طریق انتقال ارزش‌های دینفعان صورت می‌پذیرد (خدای و دیگران، ۱۳۹۱). با توجه به نبود تعریف واحد و روشن از این مفهوم در منابع موجود، این مقاله تعریف زیر را به عنوان تعریف مؤلف ارائه می‌کند: مشروعیت اجتماعی میزان پذیرش و همراهی عمومی با نظم یا کنش اجتماعی و سیاسی است که در سطح ادراک عمومی تثبیت می‌شود. مشروعیت اجتماعی در تعریف عملیاتی این پژوهش عبارت است از: پایان یافتن فضای شک و تعارض در ادراک عمومی از طریق حضور خیابانی، همبستگی و هم‌راستایی روایی که درنهایت به پایداری قدرت منجر می‌شود.

^۱ Social Power

^۲ Manel H. Ferguson

^۳ Peter van Ham

^۴ Social Legitimacy

۴. مبانی نظری پژوهش

پژوهش حاضر «خیابان» را نه صرفاً به مثابه فضای فیزیکی، بلکه به عنوان میدان کنش جمعی در بستر نبرد روایت‌ها و در چارچوب جنگ ترکیبی تحلیل می‌کند. سازوکارهای نظری این مطالعه از تلفیق چهار چارچوب اصلی: حوزه عمومی (یورگن هابرماس)^۱، جامعه شبکه‌ای و قدرت ارتباطی (مانوئل کاستلز)^۲، منطق جنگ ترکیبی/جنگ شناختی و سرمایه اجتماعی و تولید مشروعیت (رابرت دی پاتنام)^۳ شکل گرفته است. این تلفیق، امکان فهم چندلایه خیابان را فراهم می‌سازد: خیابان به عنوان زیرساخت ارتباطی، میدان تولید قدرت، کانون رقابت روایی و منبع مشروعیت اجتماعی.

۱،۴. حوزه عمومی و بازتعریف خیابان به عنوان عرصه تولید معنا

در سنت هابرماسی، «حوزه عمومی» عرصه‌ای حیاتی برای دموکراسی و میدان تعاملات گفتگومانی است (هابرماس، ۱۳۹۹)؛ که در آن کنشگران اجتماعی از طریق مفاهمه، استدلال و تعامل آزادانه، پیرامون مسائل همگانی به مشورت پرداخته و مواضع هنجاری خود را سامان می‌دهند (بوستانی و پولادی، ۱۳۹۶). هابرماس این حوزه را حد واسط میان دولت و جامعه مدنی تعریف می‌کند (هندال^۴، ۱۳۸۱) که کارکرد اصلی آن نظارت عقلانی بر قدرت دولتی و رهایی امر عمومی از چنبره فشارهای بازار و مداخلات ساختاری است (احمدی، ۱۳۷۲). به زعم فریزر^۵ (۱۳۸۲)، حوزه عمومی صحنه‌ای نمایشی است که در آن مشارکت سیاسی نه از طریق مبادله اقتصادی، بلکه از مجرای روابط گفتاری و گفتگو به اجرا درمی‌آید. این فضا که شهروندان در آن با شرایط برابر و عاری از اضطراب به کنشگری می‌پردازند، بستری برای تولید جریان گفتارهایی است که اساساً نسبت به دولت انتقادی عمل می‌کنند (محمدی و مشهدی، ۱۴۰۴).

^۱ Jürgen Habermas

^۲ Manuel Castells

^۳ Robert D. Putnam

^۴ Hindess, Peter Dahlgren

^۵ Fraser, Nancy

اگرچه در چارچوب کلاسیک، تمرکز هابرماس بر نهادهای رسانه‌ای و مدنی است، اما در خوانش سازگار با پژوهش حاضر، فضای شهری و خیابان نیز به مثابه زیرساختی ضروری برای حوزه عمومی بازتعریف می‌شود. خیابان در این چشم‌انداز، فراتر از یک بستر صرف، «زیرساخت ارتباطی زنده» (رمضانعلی، ۱۴۰۵) و حاملی نمادین برای انتقال پیام است. در بستر جنگ روایت‌ها، خیابان به «حوزه عمومی کنش‌مند» تبدیل می‌شود که در آن رخداد خیابانی خود به عنوان پیامی اجتماعی-سیاسی عمل کرده و به تولید، تثبیت یا به چالش کشیدن چارچوب‌های روایی می‌انجامد. بدین ترتیب، «رسانه خیابان» (همان) به عنوان سازوکاری برای بازتعریف کنش جمعی، تقابل‌های معنایی را از فضاهای انتزاعی به سطح حضور عینی منتقل می‌کند. در نتیجه، خیابان نه تنها در تقابل با حوزه‌های بسته قدرت، بلکه به عنوان سنگری برای احیای حق مشارکت همگانی، فضای زیسته را به صحنه تلاقی قدرت اجتماعی و گفتمان‌های انتقادی تبدیل می‌کند.

۲.۴. جامعه شبکه‌ای و قدرت ارتباطی: خیابان به مثابه گره شبکه مشروعیت

مانوئل کاستلز جامعه معاصر را «جامعه شبکه‌ای» می‌نامد؛ جامعه‌ای که در آن شبکه‌ها ریخت اجتماعی غالب را تشکیل می‌دهند و گسترش منطق شبکه‌ای، فرایندهای تولید، تجربه، قدرت و فرهنگ را دگرگون می‌کند (مهدی‌زاده، ۱۳۹۳). در این چارچوب، قدرت دیگر صرفاً در نهادهای رسمی یا سازوکارهای متمرکز مستقر نیست، بلکه در توانایی شکل‌دهی، هدایت و بازآرایی جریان‌های ارتباطی نهفته است. از منظر کاستلز، قدرت در وهله نخست از طریق «معناسازی در ذهن انسان» و به واسطه فرایندهای ارتباطی اعمال می‌شود؛ فرایندهایی که در شبکه‌های چندرسانه‌ای جهانی/محلی و در قالب «ارتباط جمعی خودانگیز»^۱ تحقق می‌یابند (کاستلز، ۱۳۹۳). بدین ترتیب، عرصه عمومی بیش از آنکه صرفاً میدان تقابل فیزیکی باشد، به میدان رقابت بر سر تعریف معنا و تثبیت روایت‌ها در بستر شبکه‌های ارتباطی تبدیل می‌شود.

با این حال، این صورت‌بندی نظری بی‌نقد نمانده است. عباسی (۱۳۹۶) ضمن تأکید بر اهمیت نظریه «قدرت ارتباطات» در فهم جامعه شبکه‌ای، رویکرد کاستلز را به دلیل غلبه

^۱ Mass self-communication

نوعی جبرگرایی تکنولوژیک و رسانه‌محوری مورد چالش قرار می‌دهد. از منظر وی، اگرچه مفهوم «ارتباط جمعی خودانگیز» تحولی مهم در تحلیل تولید معنا و توزیع قدرت در شبکه‌ها ایجاد کرده است، اما تقلیل همه اشکال قدرت به شبکه‌های ارتباطی می‌تواند به نوعی اغراق نظری و نادیده گرفتن سایر متغیرهای اجتماعی، نهادی و میدانی بینجامد. به بیان دیگر، قدرت را نمی‌توان صرفاً به گردش پیام‌ها فروکاست، بلکه باید آن را در پیوند با ساختارهای اجتماعی و فضاها عینی نیز تحلیل کرد.

پژوهش حاضر با پذیرش اهمیت «قدرت ارتباطی» در تحلیل تحولات معاصر، می‌کوشد از این تقلیل‌گرایی فاصله بگیرد و نسبت میان شبکه‌های ارتباطی و فضاها عینی کنش جمعی را به صورت تعاملی بررسی کند. در بستر تحولات مورد مطالعه (جنگ تجمیلی سوم)، میدان و خیابان نه صرفاً به عنوان مکان‌های فیزیکی، بلکه به مثابه گره‌های کلیدی شبکه مشروعیت عمل کرده‌اند؛ گره‌هایی که کنش جمعی را به جریان‌های معنا، روایت و اعتبار اجتماعی متصل می‌کنند. داده‌های پژوهش صراحتاً خیابان را در نقش یک عنصر مرکزی قدرت اجتماعی بازنمایی می‌کنند: «خیابان؛ رکن سوم مثلث قدرت ایران» (مشکاتی، ۱۴۰۴). همچنین عبارت «شما خیابان را حفظ کنید، میدان با ما» (همان) نشان می‌دهد که رابطه میدان و خیابان در قالب یک پیوند تعاملی/شبکه‌ای صورت‌بندی شده است؛ پیوندی که در آن فضاها عینی و شبکه‌های ارتباطی به صورت هم‌افزا عمل می‌کنند.

علاوه بر این، ارجاع به عبارت «دیوار اطلاعاتی مردمی» (مرادی‌بهمنی، ۱۴۰۵) در داده‌ها، نشانگر شکل‌گیری سازوکارهای مقاومت اطلاعاتی در سطح شبکه‌ای است؛ سازوکارهایی که از خلال آن‌ها خیابان به فضای تولید محتوای شهروندی، بازتولید معنا و جریان دادن پیام‌های تأییدی/دفاعی بدل می‌شود. در این چارچوب، خیابان تنها محل حضور فیزیکی نیست، بلکه به سکویی برای تولید و گردش روایت‌ها در شبکه‌های چندرسانه‌ای تبدیل می‌شود؛ جایی که کنش میدانی و بازنمایی رسانه‌ای یکدیگر را تقویت می‌کنند و مشروعیت اجتماعی در فرایندی شبکه‌ای شکل می‌گیرد.

بر این اساس، چارچوب جامعه شبکه‌ای و مفهوم قدرت ارتباطی، اگرچه در صورت‌بندی اولیه خود گرایش به رسانه‌محوری دارد، اما در ترکیب با داده‌های این پژوهش نشان می‌دهد که قدرت در تعامل میان «فضای جریان‌ها» و «فضای مکان‌ها» ساخته می‌شود. خیابان، در این معنا، نه صرفاً عرصه تقابل، بلکه گره‌ای در شبکه مشروعیت است؛ گره‌ای که در آن معنا، روایت، حضور فیزیکی و بازنمایی ارتباطی به هم پیوند می‌خورند و ساخت قدرت را بازتعریف می‌کنند.

۳،۴. جنگ ترکیبی: هم‌زمانی میدان، خیابان و روایت

از منظر «سان‌تزو»، ویران‌کننده‌ترین نوع حمله، نه ضربه مستقیم نظامی، بلکه «حمله به راهبرد دشمن» است (ریاضی، ۱۳۹۹). در همین راستا، کوریبکو (۲۰۱۵) جنگ ترکیبی را پیگیری غیرمستقیم و انعطاف‌پذیر اهداف نظامی از طریق دو بازوی «انقلاب رنگی» و «جنگ نامتعارف» می‌داند که با توجه به شرایط جدید نظام بین‌الملل، هزینه‌های مداخله را برای کنشگر خارجی به حداقل می‌رساند. جمهوری اسلامی ایران، به دلیل جایگاه و نقش منحصر به فرد خود در عرصه بین‌الملل، همواره در کانون آماج این گونه نبردهای چندلایه قرار داشته است (بیگدلی، ۱۴۰۴).

ویژگی بنیادین جنگ ترکیبی در فضای پسامدرن، «ایده‌محور» بودن آن است؛ جایی که افکار عمومی، متأثر از رشد فزاینده جهانی‌سازی رسانه‌ای و شبکه‌های اجتماعی فراتر از کنترل (واپایش) دولتی، نقشی اساسی در شکل‌دهی به سیاست‌های ملی و خارجی ایفا می‌کنند. در چنین وضعیتی، ساحت روایت، مشروعیت و «امنیت ادراکی» به میدان اصلی نبرد تبدیل می‌شود. یافته‌های این مطالعه نشان می‌دهد که در منطق جنگ ترکیبی، «تهدید روایتی»، «تهدید امنیتی» و «تهدید حیثیتی» به‌صورت هم‌زمان و هم‌افزا مطرح می‌شوند (بقایی، ۱۴۰۵).

در این بستر تهدید ترکیبی، الگوی دفاعی ایران بر «هماهنگی میدان و خیابان» استوار است که می‌توان آن را «دفاع مردم‌پایه» نامید (مرادی‌بهمنی، ۱۴۰۵). در این الگو، خیابان دیگر صرفاً صحنه مشاهده یا گذر نیست، بلکه به «سنگر مردم» (باقری، ۱۴۰۵) و گره‌ای در ماشین دفاع اجتماعی-روایی تبدیل می‌شود. حضور «خودجوش، سازمان‌یافته،

غیررسمی و پرشور مردم» در فضاهای عمومی، واکنشی است به همان نبردهای ایده‌محوری که پیش‌تر به آن اشاره شد (همان). درواقع، خیابان در جنگ ترکیبی به‌مثابه یک کنشگر فعال عمل می‌کند که با تولید محتوای شهروندی و بازتولید روایت‌های دفاعی، در برابر عملیات‌های ادراکی دشمن ایستادگی می‌نماید. بدین‌سان، هم‌زمانی حضور در میدان و خیابان، نه تنها یک تاکتیک نظامی، بلکه ابزاری برای تثبیت مشروعیت و تقویت امنیت در فضای پسامدرن است.

۴.۴. سرمایه اجتماعی و تولید مشروعیت

در ادبیات جامعه‌شناسی سیاسی، «سرمایه اجتماعی» یکی از مفاهیم کلیدی برای توضیح چگونگی شکل‌گیری همکاری جمعی و تقویت انسجام اجتماعی است. رابرت پاتنام سرمایه اجتماعی را مجموعه‌ای از ویژگی‌های سازمان اجتماعی، ازجمله اعتماد، هنجارها و شبکه‌های اجتماعی می‌داند که از طریق تسهیل کنش‌های هماهنگ، کارایی جامعه را افزایش می‌دهند. در این چارچوب، جوهره اصلی سرمایه اجتماعی در «ارتباط» میان افراد نهفته است؛ بدین معنا که اعضای جامعه از طریق برقراری و تداوم روابط اجتماعی، ظرفیت همکاری و کنش مشترک را تقویت می‌کنند و از رهگذر این تعاملات به دستاوردهایی دست می‌یابند که به‌صورت فردی دستیابی به آن‌ها ممکن نیست (دلاویز و دیگران، ۱۳۹۹). پاتنام مفهوم سرمایه اجتماعی را بسط داده و تأکید می‌کند شبکه‌های اجتماعی دارای ارزش و کارکردی مشابه دیگر انواع سرمایه هستند. همان‌گونه که سرمایه فیزیکی در اشیای مادی و سرمایه انسانی در مهارت‌ها و توانایی‌های افراد متجلی می‌شود، سرمایه اجتماعی نیز در روابط میان افراد و در بستر شبکه‌های اجتماعی شکل می‌گیرد (پاتنام، ۲۰۰۰). این روابط در پیوند با هنجارهای تعامل و اعتماد متقابل، بنیان‌های اصلی شکل‌گیری سرمایه اجتماعی را فراهم می‌کنند (همان). درنتیجه، چنین ویژگی‌هایی از زندگی اجتماعی، امکان می‌دهند افراد برای دستیابی به اهداف جمعی با کارآمدی بیشتری با یکدیگر همکاری کنند (پاتنام، ۱۹۹۶).

در چارچوب این پژوهش، مفهوم سرمایه اجتماعی با «فضای خیابان» به‌عنوان عرصه هم‌حضور و کنش جمعی پیوند می‌خورد. خیابان در اینجا صرفاً یک فضای فیزیکی

نیست، بلکه بستری برای شکل‌گیری شبکه‌های اجتماعی، بازتولید اعتماد و تقویت هنجارهای همبستگی است. در چنین شرایطی، سرمایه اجتماعی حاصل از حضور و کنش جمعی می‌تواند به نیرویی تبدیل شود که در نهایت به تولید مشروعیت و پایداری سیاسی می‌انجامد. داده‌های پژوهش این پیوند را به روشنی نشان می‌دهند: «میدان تولید قدرت می‌کند، خیابان به این قدرت مشروعیت و پایداری می‌بخشد» (اکبری، ۱۴۰۵). این گزاره، رابطه‌ای مکمل میان ساحت عمل میدانی و ساحت پذیرش اجتماعی را ترسیم می‌کند و نشان می‌دهد که قدرت سیاسی برای تثبیت و تداوم خود، نیازمند پشتوانه اجتماعی و حضور فعال جامعه در عرصه عمومی است.

در همین راستا، داده‌ها بر نقش همبستگی اجتماعی و وحدت ملی در شکل‌گیری مشروعیت خیابانی تأکید دارند. خیابان به عنوان عرصه بروز همبستگی جمعی، می‌تواند به نمادی از وحدت اجتماعی تبدیل شود؛ چنان‌که در داده‌ها آمده است: «خیابان نماد وحدت ملی و مظهر انسجام اجتماعی است» (مازنی، ۱۴۰۵). چنین حضوری، هنگامی که در قالب حمایت اجتماعی گسترده بروز پیدا می‌کند، به تقویت و استحکام ساختار سیاسی نیز می‌انجامد. به تعبیر یکی دیگر از داده‌های پژوهش، «حمایت مردمی در خیابان، به استحکام ساختار نظام کمک بی‌بدیل کرد» (قربانی، ۱۴۰۵).

بر این اساس، می‌توان نتیجه گرفت که در منطق این پژوهش، مشروعیت نه صرفاً محصول سازوکارهای نهادی یا اعلام رسمی قدرت، بلکه برآمده از کنش جمعی و سرمایه اجتماعی متجلی در حضور خیابانی است. بدین ترتیب، انسجام اجتماعی و شبکه‌های اعتماد شکل‌گرفته در بستر جامعه، می‌توانند به منبعی پایدار برای تولید و بازتولید مشروعیت سیاسی تبدیل شوند؛ فرآیندی که در آن، سرمایه اجتماعی به پلی میان «قدرت» و «پذیرش اجتماعی» بدل می‌شود و از طریق تبدیل انسجام خیابانی به پشتیبانی پایدار، به تداوم و ثبات ساختار سیاسی یاری می‌رساند.

برآیند چهار چارچوب نظری نشان می‌دهد که خیابان در نبرد روایت‌ها و جنگ ترکیبی، در چهار نقش مکمل و هم‌افزا شامل: عرصه تولید معنا (حوزه عمومی کنش‌مند)، گره شبکه مشروعیت (قدرت ارتباطی در جامعه شبکه‌ای)، سنگر دفاع شناختی (هم‌زمانی

میدان و روایت در جنگ ترکیبی) و کانون انباشت سرمایه اجتماعی و تولید مشروعیت پایدار ظاهر می‌شود. این چهار نقش، زنجیره‌ای تحلیلی را شکل می‌دهند؛ به گونه‌ای که تولید معنا زمینه اتصال شبکه‌ای، گردش روایت و دفاع ادراکی را فراهم می‌آورد و در ادامه، انباشت سرمایه اجتماعی به تثبیت مشروعیت پایدار می‌انجامد. بدین ترتیب، خیابان در منطق این پژوهش نه حاشیه قدرت، بلکه یکی از کانون‌های بازتعریف و بازتولید آن است؛ فضایی که در آن معنا، شبکه، امنیت ادراکی و مشروعیت به یکدیگر گره می‌خورند و ساخت قدرت در سطح اجتماعی تثبیت می‌شود.

۵. روش‌شناسی پژوهش

این پژوهش با هدف درک و تبیین نقش خیابان در نبرد روایت‌ها و جنگ ترکیبی، از روش کیفی با رویکرد تحلیل محتوای اسنادی استفاده می‌کند. در این چارچوب، «خیابان» به عنوان یک پدیده اجتماعی-سیاسی پیچیده، از طریق واکاوی داده‌های متنی (شامل یادداشت‌های تحلیلی، گزارش‌های رسانه‌ای و مستندات راهبردی موجود در فایل‌های پژوهشی) مورد مطالعه قرار گرفته است.

۱.۵. گردآوری و تحلیل داده‌ها

داده‌های پژوهش از طریق بررسی اسنادی یادداشت‌ها و گزارش‌های تحلیلی منتشرشده در خبرگزاری‌ها و پایگاه‌های اطلاع‌رسانی فعال در ایران گردآوری شده است. جامعه اولیه پژوهش شامل ۴۷ متن یادداشت، تحلیل و گزارش‌های مرتبط با موضوع کنش‌های خیابانی و بازنمایی آن در چارچوب تحولات موسوم به «جنگ تحمیلی سوم» در بازه زمانی ۱۹ اسفند ۱۴۰۴ تا ۲۶ اردیبهشت ۱۴۰۵ بوده است. برای شناسایی متون مرتبط، جستجوی نظام‌مند در پایگاه‌های خبری و تحلیلی منتخب با استفاده از مجموعه‌ای از کلیدواژه‌ها انجام شد. مهم‌ترین کلیدواژه‌های مورد استفاده عبارت بودند از: «خیابان»، «کنش خیابانی»، «اعتراضات»، «حضور مردمی در خیابان»، «نبرد روایت‌ها»، «جنگ ترکیبی» و «جنگ تحمیلی سوم». این جستجو در خبرگزاری‌ها و رسانه‌های تحلیلی دارای گرایش‌ها و رویکردهای متفاوت انجام شد تا تنوع گفتمانی و رسانه‌ای داده‌ها حفظ شود. در مرحله

غربالگری، متون گردآوری شده بر اساس معیارهای ورود و خروج مشخص مورد ارزیابی قرار گرفتند. معیارهای ورود شامل: (۱) ماهیت تحلیلی یا تفسیری متن، (۲) تمرکز مستقیم یا غیرمستقیم بر نقش خیابان و کنش جمعی در تحولات مورد مطالعه و (۳) انتشار در رسانه‌های رسمی یا پایگاه‌های اطلاع‌رسانی معتبر در بازه زمانی تعیین شده بود. در مقابل، متونی که صرفاً جنبه خبری کوتاه داشتند، فاقد تحلیل محتوایی بودند یا ارتباط مستقیمی با موضوع پژوهش نداشتند، از نمونه نهایی حذف شدند. پس از این مرحله، نمونه‌ای هدفمند از ۲۴ یادداشت و گزارش رسانه‌ای که بیشترین ارتباط مفهومی با مسئله پژوهش داشتند انتخاب شد. فرایند انتخاب داده‌ها تا رسیدن به اشباع نظری ادامه یافت؛ به گونه‌ای که پس از تحلیل متون منتخب، مضامین جدیدی به چارچوب مفهومی پژوهش افزوده نمی‌شد.

برای تحلیل داده‌ها از روش تحلیل مضمون^۱ استفاده شد تا مؤلفه‌های کلیدی از دل متون استخراج و در قالب مقوله‌های نظری سازمان‌دهی شوند.

۲.۵. واحد تحلیل و مقوله‌بندی

واحد تحلیل این پژوهش «کنش جمعی در بستر خیابان» است؛ کنشی که در گفتمان رسانه‌ای مورد مطالعه نه تنها به مثابه رفتار اجتماعی، بلکه به عنوان سازوکار تولید قدرت اجتماعی و میدان اصلی نبرد روایت‌ها بازنمایی می‌شود.

در فرایند تحلیل مضمون، مفاهیم و کدهای استخراج شده از ۲۴ سند مورد بررسی، پس از چند مرحله مقایسه مستمر، ادغام و پالایش، در قالب چهار بُعد کلان سازمان‌دهی شدند؛ ابعادی که دقیقاً با مدل مفهومی نهایی پژوهش هم‌راستاست و ساختار چندلایه نقش خیابان در جنگ ترکیبی را تبیین می‌کند. این چهار بُعد عبارت‌اند از:

– **بُعد ارتباطی-رسانه‌ای:** این بُعد شامل مفاهیمی است که خیابان را به عنوان «رسانه زنده اجتماعی»، «گره ارتباطی» و «بستر تولید روایت‌های بدیل» بازنمایی می‌کنند. داده‌های متنی نشان می‌دهد که خیابان در مواجهه با روایت‌های رسمی و غیررسمی، نقشی فعال در شکل‌گیری معنای جمعی و مقاومت ارتباطی ایفا می‌کند. این مؤلفه‌ها مبنای کدگذاری در

^۱ Thematic Analysis

سطحی قرار گرفتند که خیابان را نه صرفاً ابزار انتقال پیام، بلکه فضای تولید روایت معرفی می‌کند.

- **بُعد دفاعی-امنیتی:** کدهای متعلق به این بُعد، خیابان را در پیوند با مفهوم «سنگر اجتماعی» و ظرفیت‌های دفاع مردم‌پایه نشان می‌دهند. در این سطح، خیابان به‌عنوان بخشی از سازوکار بازدارندگی اجتماعی در برابر عملیات روایت‌سازی، فشارهای خارجی و تهدیدهای ترکیبی تحلیل شده است. مفاهیم مربوط به تاب‌آوری اجتماعی، بسیج مردمی و دفاع شناختی در این بُعد جای گرفته‌اند.

- **بُعد مشروعیت‌ساز سیاسی:** در این بُعد، توجه تحلیل بر کنش خیابانی به‌مثابه سازوکاری برای تقویت سرمایه اجتماعی، نمایش انسجام ملی و شکل‌دهی رابطه تعاملی میان «میدان، خیابان و دیپلماسی» متمرکز شده است. مفاهیمی چون «پشتیبانی اجتماعی از سیاست ملی»، «نمایش قدرت جمعی» و «رابطه خیابان با بازتولید مشروعیت سیاسی» در این خوشه کدها قرار می‌گیرند. این بُعد بیان می‌کند که خیابان، علاوه بر کنش مدنی، کارکرد مشروعیت‌آفرین نیز دارد.

- **بُعد قدسی- هویتی:** این بُعد شامل کدهایی است که خیابان را به‌عنوان «عرصه بازتولید هویت جمعی»، «میدان احیای ارزش‌های ایرانی-اسلامی»، «پیوستگی حافظه تاریخی» و «تجربه مشترک بیداری جمعی» معرفی می‌کنند. تحلیل متن‌ها نشان می‌دهد که معنای خیابان در این گفتمان صرفاً اجتماعی یا سیاسی نیست؛ بلکه بر لایه‌ای هویتی-معنوی نیز استوار است که به تقویت احساس تعلق، معنا و استمرار فرهنگی می‌انجامد.

۳,۵. روایی و پایایی

برای افزایش اعتبار^۱ و قابلیت اعتماد^۲ فرایند تحلیل، چند راهبرد روش‌شناختی به کار گرفته شد. نخست، فرایند کدگذاری و استخراج مضامین به‌صورت مرحله‌ای و با بازگشت مکرر به متون انجام شد تا اطمینان حاصل شود که مقوله‌های استخراج‌شده مستقیماً از داده‌های مورد مطالعه برآمده‌اند. در این فرایند، کدها و مضامین اولیه طی چند مرحله

^۱ Validity

^۲ Reliability

مقایسه مستمر، ادغام و پالایش شدند. در گام بعد، چارچوب کدگذاری و دسته‌بندی مضامین برای ارزیابی و بازبینی در اختیار تعدادی از صاحب‌نظران حوزه مطالعات رسانه و علوم اجتماعی قرار گرفت تا میزان همخوانی تفسیری و انسجام مفهومی آن مورد بررسی قرار گیرد.

بازخوردهای دریافتی در بازنگری نهایی مقوله‌ها لحاظ شد. همچنین، برای افزایش شفافیت و امکان ردیابی داده‌ها، در تحلیل متن‌ها به نقل‌قول‌ها و ارجاعات درون‌متنی دقیق بر اساس الگوی APA7 استناد شده است تا پیوند میان داده‌های اولیه و تفسیرهای پژوهشگر برای خواننده قابل بررسی باشد.

۶. یافته‌ها

در چارچوب نظری این پژوهش، «نبرد روایت‌ها» صرفاً به معنای تقابل مستقیم رسانه‌های سیاسی یا جناحی مختلف تلقی نمی‌شود، بلکه به‌عنوان رقابت بر سر تولید، تثبیت و گسترش معنا در عرصه عمومی و در بسترهای مختلف ارتباطی در نظر گرفته شده است. در این معنا، خیابان نه فقط یک مکان فیزیکی یا صحنه رخداد‌های اجتماعی، بلکه بستری برای رسانه‌سازی اجتماعی، تولید نشانه‌های قدرت جمعی و بازنمایی حضور مردم به‌مثابه بازیگر اصلی تحولات اجتماعی و سیاسی است. ازاین‌رو، تمرکز تحلیل حاضر بر متونی قرار گرفته است که به‌طور مشخص به بازنمایی کنش خیابانی، دلالت‌های اجتماعی و سیاسی آن و نسبت آن با جنگ روایت‌ها در بستر تحولات موسوم به جنگ تحمیلی سوم پرداخته‌اند. بر همین اساس، یادداشت‌ها و گزارش‌های رسانه‌ای منتخب از میان رسانه‌هایی انتخاب شده‌اند که در بازه زمانی مورد بررسی به این پدیده توجه تحلیلی داشته‌اند.

تحلیل یادداشت‌ها و گزارش‌های رسانه‌ای پیرامون آثار و پیامدهای حضور خیابانی مردم در دوران جنگ تحمیلی سوم نشان می‌دهد که محتوای این متون از نظر معنایی حول چند هسته اصلی سازمان یافته است؛ ازجمله: «خیابان یا میدان به‌عنوان محل کنش جمعی، مردم به‌عنوان بازیگر اصلی، جنگ روایت‌ها، جنگ ترکیبی، پدافند گفتمانی، رسانه، دیپلماسی و حکمرانی، مقاومت، تاب‌آوری و حضور حماسی». بر این اساس، از منظر ژانر

رسانه‌ای، با مجموعه‌ای گفتمانی مواجه هستیم که در آن خیابان نه فقط فضای فیزیکی، بلکه صحنه تولید معنا، بازنمایی مشروعیت، بسیج اجتماعی و نبرد روایی است.

۱.۶. تحلیل آماری

در این پژوهش، پس از انجام جستجوی نظام‌مند در پایگاه‌های خبری و تحلیلی کشور و اعمال معیارهای ورود و خروج تعیین‌شده در بخش روش‌شناسی، تعداد ۲۴ یادداشت و گزارش رسانه‌ای به‌عنوان نمونه نهایی برای تحلیل انتخاب شد. این متون از میان تولیدات تحلیلی منتشرشده در ۱۵ خبرگزاری و پایگاه اطلاع‌رسانی فعال در ایران برگزیده شده‌اند؛ به‌گونه‌ای که در انتخاب آن‌ها تلاش شده است تنوع رسانه‌ای از نظر رویکردهای گفتمانی و همچنین پراکندگی جغرافیایی منابع تا حد امکان لحاظ شود. مشخصات اسناد مورد بررسی شامل عنوان یادداشت، نام رسانه، نویسنده و تاریخ انتشار در جدول شماره (۲) ارائه شده است.

جدول ۲. عناوین، رسانه‌ها، نویسندگان و تاریخ انتشار محتوای رسانه‌ای

ردیف	عنوان یادداشت/ گزارش	نام رسانه	نویسنده	تاریخ انتشار
۱	امروز، خیابان‌ها میدان نبرد مردم در جنگ رمضان است	آستان نیوز	حسین عباسیان	۱۹ اسفند ۱۴۰۴
۲	حماسه خیابان و تحقیر دشمنان در جنگ تحمیلی رمضان	خبرگزاری ایکنا	محمدباقر مشکاتی	۲۶ اسفند ۱۴۰۴
۳	از جنگ ۱۲ روزه تا جنگ رمضان/خیابان‌ها سنگر مردم شد	خبرگزاری تسنیم	اسفندیار باقری	۷ فروردین ۱۴۰۵
۴	مثلث میدان، خیابان و رسانه	خبرگزاری تابناک	یدالله حبیبی	۱۷ فروردین ۱۴۰۵
۵	خیابان، سنگر ثبات؛ پیوند مردم و حکمرانی در چهل و هفت شب حضور حماسی	خبرگزاری آنا	سرویس سیاسی	۲۱ فروردین ۱۴۰۵
۶	نقش‌آفرینی نسل جدید در میدان جنگ روایت‌ها/روایت نسلی که تماشاگر نیست	خبرگزاری مهر	بنفشه فارسی	۲۲ فروردین ۱۴۰۵
۷	مردم مبعوث در خیابان‌ها و	صدای ترکمن	عبدالرسول	۲۳ فروردین ۱۴۰۵

ردیف	عنوان یادداشت / گزارش	نام رسانه	نویسنده	تاریخ انتشار
	میادین، رویش جنگ رمضان هستند		جوادی بالاجاده	
۸	مأموریت مشترک میدان، خیابان و دیپلماسی	مشرق نیوز	مسعود اکبری	۲۴ فروردین ۱۴۰۵
۹	به احترام این نظام و مردم کلاه از سر بردارید	پایگاه کیهان	حسن رشوند	۲۶ فروردین ۱۴۰۵
۱۰	خیابان از چهار جهت: تصویری از نقش آفرینی مردم ایران در جنگ رمضان	ندای اصفهان	علی اکبر بقایی	۱ اردیبهشت ۱۴۰۵
۱۱	رسانه خیابان: بازتعریف کنش جمعی در جنگ روایت‌ها	خبرگزاری مهر	میثم رمضانعلی	۲ اردیبهشت ۱۴۰۵
۱۲	ترکیب میدان، خیابان و دیپلماسی، پاسخی هوشمندانه به فضا سازی رسانه‌ای	خبرگزاری مهر	محمد جواد قاسمیانیک	۷ اردیبهشت ۱۴۰۵
۱۳	دستاوردهای حضور خیابانی مردم در تحکیم وحدت ملی	روزنامه جوان	مصطفی قربانی	۷ اردیبهشت ۱۴۰۵
۱۴	شب‌های قدر یک ملت؛ تحلیل مردم شناختی از آیین‌های شبانه مقاومت در جنگ رمضان	پایگاه سیویلیکا	علی مرادی بهمنی	۹ اردیبهشت ۱۴۰۵
۱۵	خیابان به مثابه مسجد؛ دگرگونی کارکردهای فضاهاى عمومی در جنگ رمضان	پایگاه سیویلیکا	علی مرادی بهمنی	۱۰ اردیبهشت ۱۴۰۵
۱۶	هماهنگی میدان و خیابان؛ الگوی ایرانی دفاع مردم پایه در جنگ ترکیبی	پایگاه سیویلیکا	علی مرادی بهمنی	۱۱ اردیبهشت ۱۴۰۵
۱۷	عقلانیت عاطفی در جامعه انقلابی	مشرق نیوز	فاطمه یوسفی	۱۲ اردیبهشت ۱۴۰۵
۱۸	روایت ۷۰ شب ایستادگی و این‌گونه ملت ایران مبعوث شدند	پایگاه کیهان	سرویس سیاسی	۱۸ اردیبهشت ۱۴۰۵
۱۹	خیابان ۷۰ شب ایستادگی و	اعتماد آنلاین	احمد مازنی	۲۰ اردیبهشت ۱۴۰۵

ردیف	عنوان یادداشت/ گزارش	نام رسانه	نویسنده	تاریخ انتشار
	تاب‌آوری			
۲۰	مراقبت از ساحت مقدس "خیابان"	پایگاه بصیرت	مهدی سعیدی	۲۱ اردیبهشت ۱۴۰۵
۲۱	غالبیت عاملیت زنانه در صحنه «خیابان» و تأثیرگذاری در مسأله حجاب	خبرگزاری حوزه	نرجس رودگر	۲۱ اردیبهشت ۱۴۰۵
۲۲	آیا پیشرویی جامعه زنان ادامه می‌یابد؟	خبرگزاری حوزه	رضا طراوت	۲۳ اردیبهشت ۱۴۰۵
۲۳	اجتماعات میدانی بهترین فرصت ارتقاء دین‌داری مردم و جذب حوزه‌های علمیه است	خبرگزاری حوزه	علیرضا اعرافی	۲۴ اردیبهشت ۱۴۰۵
۲۴	حضور مردم در خیابان؛ رخدادی برای پدافند گفتمانی	خبرگزاری تسنیم	تینا چهارسوقی	۲۶ اردیبهشت ۱۴۰۵

رسانه‌های پرتکرار در انتشار یادداشت‌ها و گزارش‌های رسانه‌ای نیز در جدول شماره

۳ تبیین شده‌اند.

جدول ۳. تعداد محتوای منتشره در رسانه‌ها

نام رسانه	تعداد محتوا	نام رسانه	تعداد محتوا
خبرگزاری مهر	۳	خبرگزاری تابناک	۱
خبرگزاری حوزه	۳	پایگاه بصیرت	۱
پایگاه سیویلیکا	۳	روزنامه جوان	۱
خبرگزاری تسنیم	۲	آستان نیوز	۱
مشرق نیوز	۲	ندای اصفهان	۱
پایگاه کیهان	۲	خبرگزاری ایکنا	۱
صدای ترکمن	۱	خبرگزاری آنا	۱
اعتماد آنلاین	۱		

داده‌های حاصله از جداول فوق نشان می‌دهد موضوع «حضور مردم در خیابان» برای اغلب رسانه‌ها یک مسئله مرکزی و قابل بازتولید گفتمانی بوده است. همچنین زمان انتشار گزارش‌ها و یادداشت‌های رسانه‌ای در بازه‌ای متراکم از ۱۹ اسفند ۱۴۰۴ تا ۲۶ اردیبهشت ۱۴۰۵ قرار دارد. نتیجه اینکه در موضوع پژوهش با یک موج رسانه‌ای فشرده و زمانی نزدیک به هم مواجه شده‌ایم. این تراکم زمانی نشان می‌دهد موضوع «حضور مردم در خیابان» و «بسیج اجتماعی-سیاسی» در بستر رخداد جنگ تحمیلی سوم، به‌صورت هم‌زمان و گسترده بازنمایی شده است. بر اساس داده‌های مندرج در جدول شماره ۴ مشخص می‌شود موضوعات محوری «مقاومت و ایستادگی، حضور مردم و کنش جمعی، رسانه و جنگ روایت‌ها، دیپلماسی و میدان، فرهنگ و دین و درنهایت زنان و نسل جدید» در یادداشت‌ها و گزارش‌های رسانه‌ای مورد توجه نویسندگان بوده است.

جدول ۴. توزیع محورهای موضوعی مندرج در یادداشت‌ها و گزارش‌های رسانه‌ای

محور موضوعی	تعداد	درصد فراوانی
مقاومت و ایستادگی	۷	٪۲۸
حضور مردم و کنش جمعی	۶	٪۲۴
رسانه و جنگ روایت‌ها	۴	٪۱۶
دیپلماسی و میدان	۳	٪۱۲
فرهنگ و دین	۳	٪۱۲
زنان و نسل جدید	۲	٪۸

با در نظر گرفتن درصد فراوانی موضوعات، مشخص می‌شود دو محور: «مقاومت و ایستادگی اجتماعی» و «حضور مردم در خیابان به‌عنوان کنش جمعی» حدود ۵۲٪ از تمرکز موضوعی در این پژوهش را به خود اختصاص داده‌اند. همچنین بیشترین تمرکز در این تحلیل‌ها، مربوط به حوزه سیاسی-اجتماعی است و در سطحی پایین‌تر، حوزه‌های فرهنگی و رسانه‌ای نیز مورد توجه قرار گرفته‌اند. به عبارتی خیابان در این مجموعه بیشتر به‌عنوان فضای کنش سیاسی مردم دیده می‌شود.

درعین حال پرتکرارترین کلیدواژه‌ها در یادداشت‌ها و گزارش‌های رسانه‌ای عبارت‌اند از: «خیابان، میدان، مردم، جنگ، روایت، رسانه، دیپلماسی، مقاومت، تاب‌آوری، حکمرانی، حضور، حماسه و پدافند گفتمانی». این واژگان نشان می‌دهند که عناوین صرفاً خبری نیستند؛ بلکه صورت‌بندی تحلیلی-تفسیری دارند و به بازخوانی سیاسی-اجتماعی «حضور مردم در خیابان» در بستر جنگ تحمیلی سوم می‌پردازند.

۲,۶. محورهای مهم و مورد تمرکز

تحلیل اسناد و متون گردآوری‌شده در یادداشت‌ها و گزارش‌های رسانه‌ای نشان می‌دهد که «خیابان» در این پژوهش نه صرفاً به مثابه یک فضای فیزیکی شهری، بلکه به عنوان یک میدان کنش جمعی، بستر تولید معنا، سازوکار مشروعیت‌بخشی و ابزار دفاع مردم‌پایه در جنگ روایت‌ها عمل می‌کند. بر این اساس با مقایسه یادداشت‌های رسانه‌ای، مشاهده می‌شود که نویسندگان در بررسی وضعیت خیابان به عنوان میدان کنش جمعی مردم، بر ۹ محور شامل: مردم و میدان، کنش مردمی، جامعه و مقاومت، مقاومت اجتماعی، اجتماع مردمی، خیابان و قدرت اجتماعی، هماهنگی میدان و خیابان، عقلانیت عاطفی در جامعه انقلابی و روایت ایستادگی، خیابان و تاب‌آوری، متمرکز بوده‌اند. در جدول شماره ۵، ضمن مقایسه گزاره‌ها و مفاهیم کلیدی مندرج در این متون، نسبت آن‌ها با جنگ روایت‌ها و کدهای کیفی و اصلی مورد تمرکز در آن‌ها بازنمایی شده است.

جدول ۵. مقایسه گزاره‌ها و مفاهیم کلیدی مندرج در یادداشت‌ها و گزارش‌های رسانه‌ای

ردیف	محور تمرکز	گزاره مرکزی	مفاهیم کلیدی	کارکرد خیابان	نسبت با جنگ روایت‌ها	کدهای کیفی اصلی
۱	مردم و میدان	حضور مردمی در خیابان بخشی از سازوکار پشتیبانی اجتماعی و سیاسی از میدان است	مردم، میدان، مقاومت، مشارکت اجتماعی	خیابان به‌عنوان صحنه حضور و حمایت اجتماعی از مقاومت	بازنمایی حضور مردم برای تقویت مشروعیت و روحیه مقاومت	مردم، حمایت اجتماعی، مشروعیت، مقاومت
۲	کنش مردمی	خیابان عرصه کنش جمعی برای دفاع از هویت و ارزش‌های ملی است	هویت ملی، کنش جمعی، مشارکت مردمی	خیابان به‌عنوان عرصه کنش اجتماعی و سیاسی مردم	مقابله با روایت ضعف اجتماعی و نشان دادن انسجام ملی	هویت ملی، کنش جمعی، انسجام اجتماعی
۳	جامعه و مقاومت	سرمایه اجتماعی جامعه در بحران از طریق حضور عمومی در خیابان فعال می‌شود	سرمایه اجتماعی، همبستگی، بسیج اجتماعی	خیابان به‌عنوان بستر فعال‌سازی سرمایه اجتماعی	تقویت روایت انسجام و تاب‌آوری اجتماعی	سرمایه اجتماعی، همبستگی، بسیج اجتماعی
۴	مقاومت اجتماعی	مردم در خیابان بخشی از قدرت نرم و پشتوانه میدان محسوب می‌شوند	قدرت نرم، مردم، مقاومت اجتماعی	خیابان به‌عنوان منبع قدرت نرم ملی	بازنمایی حضور مردمی برای افزایش مشروعیت مقاومت	قدرت نرم، مشروعیت، پشتیبانی مردمی

ردیف	محور تمرکز	گزاره مرکزی	مفاهیم کلیدی	کارکرد خیابان	نسبت با جنگ روایت‌ها	کدهای کیفی اصلی
۵	اجتماع مردمی	حضور خیابانی مردم نشان‌دهنده تداوم پیوند میان جامعه و آرمان‌های انقلاب است	پیوند مردم و انقلاب، حافظه تاریخی، مقاومت	خیابان به‌عنوان محل بازتولید هویت انقلابی	تقویت روایت استمرار انقلاب در جامعه	حافظه تاریخی، هویت انقلابی، پیوند مردم و نظام
۶	خیابان و قدرت اجتماعی	خیابان بستری برای نمایش سرمایه اجتماعی و انسجام ملی در شرایط بحران است	انسجام اجتماعی، سرمایه اجتماعی، مردم	خیابان به‌عنوان فضای نمایش انسجام ملی	مقابله با روایت فروپاشی اجتماعی	انسجام ملی، سرمایه اجتماعی، تاب‌آوری
۷	هماهنگی میدان و خیابان	دفاع ملی در جنگ ترکیبی از طریق هماهنگی شبکه‌ای میان میدان و خیابان شکل می‌گیرد	دفاع مردم‌پایه، جنگ ترکیبی، هماهنگی شبکه‌ای	خیابان به‌عنوان جزء فعال سیستم دفاعی	تقویت روایت مقاومت ملی و خنثی‌سازی روایت دشمن	میدان/خیابان، دفاع مردم‌پایه، مشروعیت، تاب‌آوری
۸	عقلانیت عاطفی در جامعه انقلابی	حضور خیابانی مردم ترکیبی از عاطفه دینی، اراده اجتماعی و کنش سیاسی است و به قدرت ملی	عقلانیت عاطفی، امت حاضر، قدرت نرم	خیابان به‌عنوان منبع مشروعیت و پشتوانه دیپلماسی	مقابله با روایت جامعه فرسوده و نمایش قدرت اجتماعی	عاطفه دینی، قدرت نرم، مشروعیت، امت

ردیف	محور تمرکز	گزاره مرکزی	مفاهیم کلیدی	کارکرد خیابان	نسبت با جنگ روایت‌ها	کدهای کیفی اصلی
		کمک می‌کند				
۹	روایت ایستادگی، خیابان و تاب‌آوری	حضور طولانی‌مدت مردم در خیابان نماد پایداری و اراده جمعی و بسیج اجتماعی است	ایستادگی، بعثت جمعی، وحدت ملی	خیابان به‌عنوان سنگر مقاومت و نماد تاب‌آوری	بازتولید روایت مقاومت و شکست روایت ناامیدی	ایستادگی، خودجوشی، وحدت ملی، مقاومت

با توجه به داده‌های جدول شماره ۵، چند الگوی گفتمانی مشترک استخراج می‌شود که به شرح زیر است:

- خیابان به‌عنوان فضای قدرت اجتماعی: تقریباً در همه یادداشت‌ها و گزارش‌های رسانه‌ای، خیابان صرفاً فضای فیزیکی نیست بلکه: میدان کنش اجتماعی، منبع مشروعیت و عرصه تولید قدرت نرم تصویر شده است.

- پیوند خیابان و مقاومت: بخش بزرگی از یادداشت‌ها و گزارش‌های رسانه‌ای، خیابان را در نسبت با مقاومت، دفاع یا ایستادگی ملی تعریف می‌کنند.

- بازنمایی سرمایه اجتماعی: بسیاری از یادداشت‌ها و گزارش‌های رسانه‌ای، تلاش می‌کنند نشان دهند که جامعه هنوز منسجم است، سرمایه اجتماعی فعال است و مردم در معادله سیاسی حضور دارند.

- خیابان در جنگ روایت‌ها: خیابان در این یادداشت‌ها و گزارش‌های رسانه‌ای، نقش مهمی در جنگ روایت‌ها دارد. به عبارتی، رد روایت «جامعه خسته»، تقویت روایت «انسجام ملی» و تولید تصویر قدرت مردمی از حمله محورهای مطرح شده در این جنگ روایت‌هاست.

- الگوی میدان- خیابان: در برخی یادداشت‌ها و گزارش‌های رسانه‌ای، خیابان در کنار میدان و دیپلماسی قرار می‌گیرد و بخشی از معماری قدرت ملی تلقی می‌شود.

در مجموع، یادداشت‌ها و گزارش‌های رسانه‌ای یک چارچوب گفتمانی مشترک می‌سازند که در آن خیابان به معنای عرصه کنش جمعی مردم محسوب شده و مردم به عنوان منبع مشروعیت و قدرت اجتماعی تلقی می‌شوند. همچنین حضور خیابانی در این گزارش‌ها عبارت است از: ابزار مقاومت و بازنمایی انسجام ملی. به این ترتیب، خیابان در این متون از یک فضای اجتماعی به یک نهاد سیاسی - نمادین - راهبردی ارتقا می‌یابد.

۳,۶. کدگذاری و مقوله‌بندی

در ادامه ماتریس کدگذاری نهایی ۱ شامل مقوله‌های اصلی، زیرمقوله‌ها، شاخص‌ها و شواهد متنی ارائه شده در یادداشت‌ها و گزارش‌های رسانه‌ای در قالب جداول ۳ تا ۸ برای دستیابی به هسته تحلیلی مقاله ارائه می‌شود.

بر اساس کدگذاری باز و مقوله‌بندی نهایی، یافته‌ها در پنج مقوله اصلی شامل: خیابان به مثابه رسانه و زیرساخت ارتباطی؛ خیابان به مثابه امتداد میدان و رکن سوم قدرت؛ خیابان به مثابه سازوکار دفاع مردم‌پایه در جنگ ترکیبی؛ خیابان به مثابه منبع مشروعیت، وحدت و انسجام اجتماعی و خیابان به مثابه نظام تولید و بازتولید سرمایه اجتماعی و انسجام کنشی سامان یافته است. به این منظور، هر مقوله به صورت دقیق‌تر تبیین شده است.

مقوله ۱) خیابان به مثابه رسانه و زیرساخت ارتباطی زنده

نخستین یافته این پژوهش در یادداشت «رسانه خیابان: بازتعریف کنش جمعی در جنگ روایت‌ها» نشان می‌دهد که خیابان از سطح یک «صحنه کنش» فراتر رفته و در خاکی که «خود حامل پیام است»، به یک رسانه اجتماعی و حتی «زیرساخت ارتباطی زنده» تبدیل می‌شود. جدول شماره ۶ فرایند خوشه‌بندی مضمون رسانه‌ای و ارتباطی خیابان را تبیین کرده است.

¹ Codebook

جدول ۶. خوشه‌بندی مضامین و تحلیل بازنمایی خیابان در بستر جنگ روایت‌ها

نقل قول خام	کد باز	مقوله محوری	مضمون انتخابی
«خیابان به یک زیرساخت ارتباطی زنده تبدیل می‌شود»	زیرساخت ارتباطی	رسانه بودن خیابان	خیابان به مثابه نهاد تولید معنا
«خیابان نه صرفاً بستر، بلکه خودِ حامل پیام است»	حامل پیام	رسانه خیابان	
«دور زدن فیلترهای رسانه‌ای کلاسیک»	عبور از فیلتر رسانه‌ای	مقاومت اطلاعاتی	
«جنگ رسانه‌ای بخشی از مؤلفه قدرت جنگ است»	جنگ رسانه‌ای	نبرد روایتی	خیابان در جنگ روایت‌ها

این داده‌ها نشان می‌دهند که خیابان در متن جنگ روایت‌ها، نقشی صرفاً نمایشی یا تجمعی ندارد؛ بلکه به‌منزله یک بستر فعال ارتباطی، امکان انتقال معنا، بازنمایی هویت جمعی و تقویت روایت مسلط را فراهم می‌سازد. به بیان دیگر، خیابان در این پژوهش نه «محل حضور مردم» بلکه «خودِ صورت‌بندی حضور» است؛ حضوری که از طریق نشانه‌های دیداری، آیینی، زبانی و جمعی، معنا تولید می‌کند.

مقوله ۲) خیابان به‌مثابه امتداد میدان و رکن سوم قدرت

یافته دوم نشان می‌دهد که خیابان در پیوندی ساختاری با «میدان» قرار دارد و در کنار آن، یکی از ارکان تولید و تثبیت قدرت محسوب می‌شود. در یادداشت «حماسه خیابان و تحقیر دشمنان در جنگ تحمیلی رمضان»؛ خیابان «رکن سوم مثلث قدرت ایران» معرفی و به‌عنوان ضلع مردمی مثلث قدرت که «پشتوانه روانی و امنیت داخلی» دو ضلع دیگر را تأمین می‌کند توصیف شده است. از سوی دیگر در موضوع «هماهنگی میدان و خیابان؛ الگوی ایرانی دفاع مردم‌پایه در جنگ ترکیبی» تصریح می‌شود که میدان نماینده نیروهای مسلح رسمی و خیابان نماینده «حضور خودجوش، سازمان‌یافته غیررسمی و پرشور مردم عادی برای اهداف دفاعی» است. در جدول شماره ۷ فرایند خوشه‌بندی مضمون سنگر و سازوکار دفاعی خیابان تبیین شده است.

جدول ۷. خوشه‌بندی مضامین و تحلیل بازنمایی خیابان به مثابه سنگر و سازوکار دفاعی

مضمون انتخابی	مقوله محوری	کد باز	نقل قول خام
خیابان به مثابه سازوکار دفاع ملی	دفاع اجتماعی	سنگر مردم	«خیابان‌ها سنگر مردم شد»
	خیابان در معماری امنیت ملی	زرادخانه دفاعی	«اکنون خیابان به بخشی از زرادخانه دفاعی ایران تبدیل شده است»
	دفاع مردم‌پایه	مقاومت اطلاعاتی مردمی	«دیوار اطلاعاتی مردمی»
	هماهنگی میدان و خیابان	دفاع مردمی	«دفاع مردم‌پایه»

این هم‌افزایی میان میدان و خیابان نشان می‌دهد که خیابان در این الگو، صرفاً تابعی از کنش نظامی نیست، بلکه به صورت دوسویه با آن در پیوند است؛ به گونه‌ای که موفقیت میدان به تقویت خیابان و شور اجتماعی می‌انجامد و خیابان نیز با فراهم کردن پشتوانه اجتماعی، میدان را تثبیت می‌کند؛ بنابراین، خیابان در این پژوهش به مثابه امتداد اجتماعی - نمادین میدان فهم می‌شود.

مقوله ۳) خیابان به مثابه سازوکار دفاع مردم‌پایه در جنگ ترکیبی

یافته سوم که از حیث ارتباط با عنوان مقاله بسیار محوری است، نشان می‌دهد که چگونه خیابان در شرایط جنگ ترکیبی، به یک سازوکار دفاع مردم‌پایه تبدیل می‌شود. مفاهیمی نظیر «چرخه همکاری دوسویه و غیرمتمرکز»، «سیستم دفاعی مردم‌پایه»، «شبکه‌های غیررسمی ارتباطی مثل مساجد، هیئت‌ها، بسیج محله، کانال‌های پیام‌رسان داخلی» و «دیوار اطلاعاتی مردمی» در یادداشت «هماهنگی میدان و خیابان؛ الگوی ایرانی دفاع مردم‌پایه در جنگ ترکیبی»؛ به صراحت به این مقوله اشاره دارند. این مجموعه از داده‌ها نشان می‌دهد که خیابان، در برابر جنگ ترکیبی، نه صرفاً محل حضور فیزیکی، بلکه فضایی برای تولید، توزیع و دفاع از معنا است. هم‌زمان وقتی از «نوعی بعثت اجتماعی» و «ضدحمله اجتماعی در برابر تهاجم‌ها و تهدیدها» سخن گفته شده و تهدیدها به صورت سه‌گانه «روایتی، امنیتی و حیثیتی» دسته‌بندی می‌شوند، این چارچوب نشان می‌دهد که نبرد در خیابان، تنها نبردی

فیزیکی نیست، بلکه هم‌زمان در سطح معنا، حیثیت و امنیت اجتماعی نیز جریان دارد. در جدول شماره ۸ فرایند خوشه‌بندی مضمون مشروعیت سیاسی خیابان تبیین شده است.

جدول ۸. خوشه‌بندی مضامین و تحلیل بازنمایی خیابان و مشروعیت سیاسی

مضمون انتخابی	مقوله محوری	کد باز	نقل قول خام
خیابان به مثابه نهاد مشروعیت‌ساز	مثلت قدرت	مشروعیت‌بخشی	«میدان تولید قدرت می‌کند، خیابان به این قدرت مشروعیت می‌بخشد»
	پیوند خیابان و دیپلماسی	امتیاز دیپلماتیک	«هر قدمی که مردم در خیابان برمی‌دارند، یک امتیاز دیپلماتیک خلق می‌کند»
	انسجام اجتماعی	نماد وحدت ملی	«خیابان نماد وحدت ملی و مظهر انسجام اجتماعی»

بر همین اساس، خیابان در این پژوهش به‌عنوان یکی از لایه‌های دفاع ملی در برابر جنگ ترکیبی شناخته می‌شود؛ لایه‌ای که با تکیه بر کنش جمعی مردم، توان خنثی‌سازی تهدیدهای روایتی و اجتماعی را دارد.

مقوله ۴) خیابان به مثابه منبع مشروعیت، وحدت و انسجام اجتماعی

چهارمین یافته پژوهش بر این نکته دلالت دارد که خیابان، علاوه بر کارکرد ارتباطی و دفاعی، نقش تعیین‌کننده‌ای در تولید مشروعیت اجتماعی و تقویت انسجام ملی دارد. در یادداشت «عقلانیت عاطفی در جامعه انقلابی» آمده است که خیابان حاصل «پیوند ۳ ساحت عاطفه دینی، اراده اجتماعی و کنش سیاسی» است و در همان متن، رابطه‌ای مستقیم میان میدان و خیابان ترسیم می‌شود وقتی اشاره می‌کند: «میدان تولید قدرت می‌کند، خیابان به این قدرت مشروعیت و پایداری می‌بخشد». در یادداشت «خیابان ۷۰ شب ایستادگی و تاب‌آوری» نیز خیابان «نماد وحدت ملی و مظهر انسجام اجتماعی» معرفی شده و تأکید می‌شود که «مردم ایران همواره خود را جزئی از معادله می‌دانند، نه تماشاگر آن». این گزاره، از منظر تحلیلی، اهمیت زیادی دارد؛ زیرا نشان می‌دهد که خیابان در این الگو، عرصه انفعال نیست، بلکه مکان تحقق عاملیت اجتماعی است. همچنین در یادداشت «دستاوردهای حضور خیابانی مردم در تحکیم وحدت ملی» تصریح شده است

که «حمایت مردمی در خیابان، به استحکام ساختار نظام کمک بی‌بدیلی کرد». جدول شماره ۹ فرایند خوشه‌بندی مضمون بعثت اجتماعی خیابان را تبیین نموده است.

جدول ۹. خوشه‌بندی مضامین و تحلیل بازنمایی خیابان به مثابه رخداد و بعثت اجتماعی

نقل قول خام	کد باز	مقوله محوری	مضمون انتخابی
«نوعی بعثت اجتماعی تجربه می‌شود»	بعثت اجتماعی	برانگیختگی جمعی	خیابان به مثابه امر قدسی - تاریخی
«ملت ایران مبعوث شدند»	بیداری جمعی	برانگیختگی تاریخی	
«ساحت مقدس خیابان»	قدسی‌سازی خیابان	معنویت سیاسی	

این داده‌ها در مجموع نشان می‌دهند که خیابان، در مقام کنش جمعی، سازوکار بازتولید مشروعیت و حفظ وحدت اجتماعی در شرایط بحران است.

مقوله ۵) خیابان به مثابه نظام تولید و بازتولید سرمایه اجتماعی

یافته پنجم به لایه‌ای عمیق‌تر از کارکرد خیابان اشاره دارد. در یادداشت «هماهنگی میدان و خیابان؛ الگوی ایرانی دفاع مردم پایه در جنگ ترکیبی»؛ خیابان نه فقط حامل کنش، بلکه مولد سرمایه اجتماعی است. «بازخورد مثبت میدان به خیابان»، «پشتیبانی لجستیک معکوس خیابان از میدان»، «هماهنگی نمادین و آیینی»، «مقاومت اطلاعاتی متمرکز» و «مدیریت بحران از پایین به بالا» مفاهیمی است که در این مقوله تحلیل شده است. همچنین در همین یادداشت، از «پنج کارکرد راهبردی» سخن به میان می‌آید که از جمله آن‌ها «تولید سرمایه اجتماعی در بحران» و «پیشگیری از فروپاشی نظم عمومی» است. در جدول شماره ۱۰ فرایند خوشه‌بندی مضمون بازتولید سرمایه اجتماعی خیابان تبیین شده است.

جدول ۱۰. خوشه‌بندی مضامین و تحلیل بازنمایی بازتولید سرمایه اجتماعی خیابان

مضمون انتخابی	مقوله محوری	کد باز	نقل قول خام
خیابان به مثابه کنش مستقل اجتماعی	اصالت مردمی	خودجوشی	«این حرکت، خودجوش آغاز شده و باید خودجوش باقی بماند»
	مرزبندی سیاسی	پرهیز از جناحی‌سازی	«این پدیده مقدس را به رفتار جناحی آلوده نکنیم»

از منظر تحلیلی، این یافته نشان می‌دهد که خیابان در جنگ روایت‌ها، صرفاً صحنه بسیج نیست، بلکه محل شکل‌گیری شبکه‌های اعتماد، هماهنگی، هم‌افزایی و پایداری اجتماعی است. به همین دلیل، خیابان در این پژوهش به عنوان میدان انباشت سرمایه اجتماعی در وضعیت بحران قابل فهم است؛ میدانی که از طریق آیین، حضور، کنش عاطفی و همبستگی جمعی، قابلیت تداوم نظم را تقویت می‌کند.

۴.۶. جمع‌بندی یافته‌ها

برآیند تحلیل اسناد نشان می‌دهد که خیابان در جنگ تحمیلی سوم، در سطحی فراتر از فضای شهری، به یک میدان کنش جمعی چندلایه تبدیل شده است. این میدان از یک سو نقش رسانه‌ای و ارتباطی دارد، از سوی دیگر با میدان قدرت و دفاع در پیوند است و در سطحی عمیق‌تر، مشروعیت، انسجام و سرمایه اجتماعی تولید می‌کند. بدین ترتیب، خیابان در این پژوهش نه حاشیه‌ای بر قدرت، بلکه جزئی از سازوکار تولید، حفاظت و بازنمایی قدرت اجتماعی است. به طور خاص، یافته‌ها تأیید می‌کنند که در شرایط جنگ ترکیبی و نبرد روایت‌ها، خیابان می‌تواند: از طریق حضور جمعی، پیام را به رسانه تبدیل کند؛ از طریق هم‌افزایی با میدان، قدرت را تثبیت کند؛ از طریق شبکه‌های مردمی، دفاع اجتماعی را سازمان دهد؛ از طریق حضور خودجوش، مشروعیت سیاسی را تقویت کند و از طریق انسجام آیینی و نمادین، سرمایه اجتماعی بحران را بازتولید نماید. در مسیر دستیابی به مدل مفهومی^۱ پژوهش باید اذعان کرد که تمامی مقولات شناسایی‌شده، در سطحی عمیق‌تر گرداگرد یک هسته معنایی واحد سازمان می‌یابند که خیابان را به مثابه «نهاد قدرت

^۱ Conceptual Model

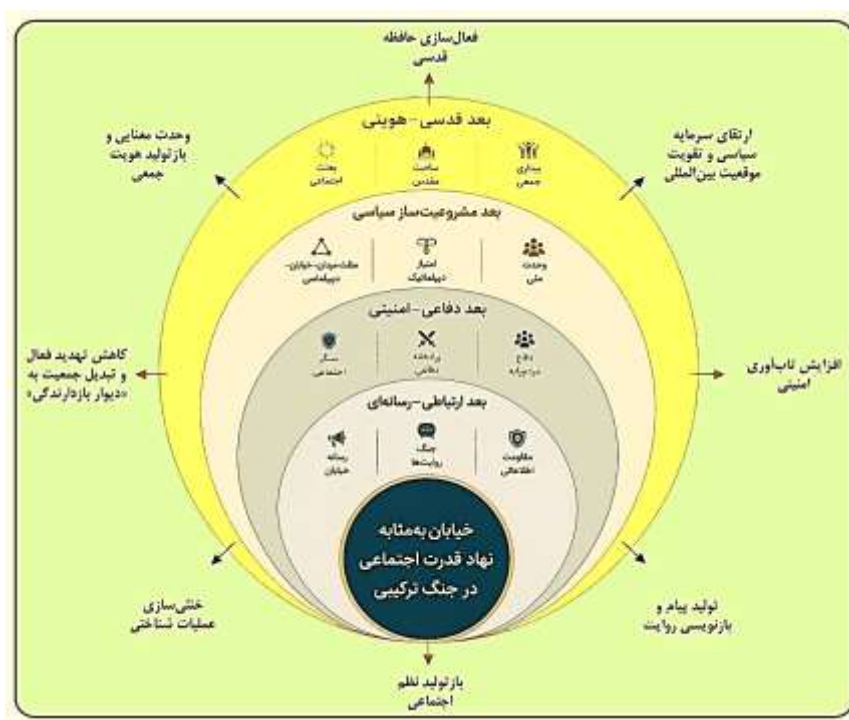
اجتماعی در جنگ ترکیبی» صورت‌بندی می‌کند. یافته‌ها بیانگر آن است که خیابان در تجربه مورد مطالعه، ساختاری چندبعدی دارد و کارکردهای آن در چهار ساحت به‌هم‌پیوسته تبلور می‌یابد: نخست، بُعد ارتباطی-رسانه‌ای^۱ که در آن خیابان به رسانه‌ای زنده برای تولید معنا، نبرد روایت‌ها و مقاومت اطلاعاتی تبدیل می‌شود؛ دوم، بُعد دفاعی-امنیتی^۲ که خیابان را در مقام سنگر، سپر اجتماعی و مؤلفه‌ای از دفاع مردم‌پایه بازنمایی می‌کند؛ سوم، بُعد مشروعیت‌ساز سیاسی^۳ که خیابان را به رکن مکمل میدان و دیپلماسی و به منبعی برای تقویت انسجام و اقتدار ملی بدل می‌سازد؛ و چهارم، بُعد قدسی-هویتی^۴ که در آن خیابان به عرصه بعثت اجتماعی، بیداری جمعی و بازتولید معناهای قدسی تحول می‌یابد. این چهار بُعد در کنار یکدیگر، چارچوب نظری-تجربی لازم برای ترسیم مدل مفهومی پژوهش را فراهم می‌کنند. در شکل ۱ مدل مفهومی پژوهش تبیین شده است.

^۱ Communicative-Media Dimension

^۲ Defense-Security Dimension

^۳ Political Legitimacy-Building Dimension

^۴ Sacred-Identity Dimension

شکل ۱. مدل مفهومی خیابان به مثابه نهاد قدرت اجتماعی در جنگ ترکیبی
(ابعاد، مؤلفه‌ها و پیامدها)

بحث و نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر با هدف تبیین چگونگی بازنمایی «خیابان» در گفتمان رسانه‌ای ایران در بستر «جنگ تحمیلی سوم» و در چارچوب «نبرد روایت‌ها» انجام شد. مسئله اصلی این پژوهش آن بود که خیابان در چنین شرایطی چگونه معناگذاری شده و از طریق چه سازوکارهایی به میدان کنش جمعی و نهادی از قدرت اجتماعی تبدیل می‌شود. یافته‌های حاصل از تحلیل مضمون نشان داد که خیابان در گفتمان مورد مطالعه از سطح یک فضای فیزیکی یا بستر صرف تجمعات اجتماعی فراتر رفته و به سازوکاری چندلایه برای تولید معنا، بسیج اجتماعی و بازتولید قدرت ملی تبدیل شده است. بر این اساس، مدل مفهومی پژوهش حول مقوله هسته‌ای «خیابان به مثابه نهاد قدرت اجتماعی در جنگ ترکیبی» شکل

گرفته است که در چهار بُعد ارتباطی-رسانه‌ای، دفاعی-امنیتی، مشروعیت‌ساز سیاسی و قدسی-هویتی سازمان می‌یابد.

در پاسخ به پرسش نخست پژوهش، نتایج نشان می‌دهد که مدل مفهومی «خیابان به‌مثابه نهاد قدرت اجتماعی» از مجموعه‌ای از ابعاد و مؤلفه‌های ساختاری تشکیل شده است که به‌صورت درهم‌تنیده در تولید و تقویت قدرت اجتماعی نقش‌آفرینی می‌کنند. در بُعد ارتباطی-رسانه‌ای، خیابان به‌عنوان یک «رسانه زنده اجتماعی» عمل می‌کند که در آن روایت‌های اجتماعی شکل گرفته و بازنمایی‌های رسمی و غیررسمی از واقعیت سیاسی تولید می‌شوند. این یافته در نسبت با نظریه «جامعه شبکه‌ای» مانوئل کستلز قابل تبیین است. اگر کستلز بر قدرت شبکه‌های ارتباطی در فضای جریان‌ها تأکید می‌کند، یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد که در بستر جنگ تحمیلی سوم، خیابان خود به یک گره ارتباطی مهم در شبکه تولید معنا تبدیل شده و از طریق کنش جمعی، امکان شکل‌گیری «روایت بدیل» در برابر روایت‌های مسلط رسانه‌ای را فراهم می‌سازد. در این چارچوب، خیابان به ابزاری برای مقاومت ارتباطی و مقابله با عملیات روایت‌سازی در جنگ شناختی تبدیل می‌شود. به‌کارگیری این نظریه در این مقاله نه به‌منزله تحلیل تجربی شبکه‌های اجتماعی، بلکه به‌عنوان چارچوبی نظری برای فهم نحوه بازنمایی خیابان در متون رسانه‌ای است؛ جایی که خیابان در گفتمان رسانه‌ای به‌مثابه یک گره ارتباطی و نشانه‌ای معنادار در شبکه تولید معنا بازنمایی می‌شود.

در بُعد دفاعی-امنیتی نیز نتایج نشان می‌دهد که خیابان در گفتمان رسانه‌ای مورد مطالعه صرفاً محل بروز نارضایتی یا اعتراض اجتماعی تلقی نمی‌شود، بلکه به‌مثابه «سنگر اجتماعی» در برابر فشارهای خارجی بازنمایی می‌گردد. این برداشت با ادبیات نظری جنگ ترکیبی هم‌خوانی دارد؛ جایی که مرز میان جبهه نظامی، میدان اجتماعی و فضای رسانه‌ای کمرنگ شده و جوامع در قالب شبکه‌های مردمی به بخشی از ظرفیت بازدارندگی تبدیل می‌شوند. در این چارچوب، حضور اجتماعی در خیابان می‌تواند به تقویت «تاب‌آوری اجتماعی» و افزایش ظرفیت مقاومت ملی در برابر عملیات ترکیبی منجر شود.

از این منظر، خیابان نه تنها عرصه کنش سیاسی، بلکه بخشی از سازوکار دفاع مردم پایه در برابر تهدیدهای چندلایه محسوب می شود.

در پاسخ به پرسش دوم پژوهش، یافته ها نشان می دهد که کنش جمعی خیابانی از طریق مجموعه ای از سازوکارهای اجتماعی و نمادین به تولید مشروعیت اجتماعی و تقویت قدرت ملی منجر می شود. در بُعد مشروعیت ساز سیاسی، خیابان در پیوندی ساختاری با سایر عرصه های قدرت ملی معنا می یابد و نوعی رابطه تعاملی میان «میدان، خیابان و دیپلماسی» شکل می گیرد. در این الگو، حضور اجتماعی در خیابان نه صرفاً یک کنش مدنی، بلکه سازوکاری برای نمایش انسجام ملی و تقویت سرمایه اجتماعی محسوب می شود. این یافته در امتداد نظریه سرمایه اجتماعی پاتنام قابل تحلیل است؛ زیرا نشان می دهد شبکه های اعتماد و مشارکت اجتماعی چگونه می توانند به منبعی برای تولید قدرت سیاسی و افزایش ظرفیت چانه زنی در عرصه دیپلماسی تبدیل شوند. در چنین شرایطی، خیابان می تواند به پشتوانه اجتماعی سیاست خارجی تبدیل شده و در نبرد روایت ها نقش مهمی در بازنمایی قدرت ملی ایفا کند.

در بُعد قدسی-هویتی نیز یافته ها نشان می دهد که خیابان در گفتمان مورد بررسی تنها عرصه ای برای کنش اجتماعی یا سیاسی نیست، بلکه به میدان بازتولید هویت جمعی و ارزش های فرهنگی تبدیل می شود. در این سطح، خیابان به عرصه ای برای شکل گیری نوعی «بیداری جمعی» و تجربه مشترک هویتی بدل می گردد که در آن عناصر هویت ایرانی-اسلامی، حافظه تاریخی و سرمایه های فرهنگی جامعه بازنمایی و تقویت می شوند. این یافته در عین نزدیکی نسبی به مفهوم «حوزه عمومی» هابرماس، تفاوتی مهم نیز با آن دارد؛ زیرا در حالی که هابرماس حوزه عمومی را عمدتاً عرصه گفت و گوی عقلانی و تفاهمی می داند، در این مطالعه خیابان علاوه بر کارکرد ارتباطی، واجد کارکرد هویتی و معنوی نیز هست و به فضایی برای بازتولید معنا و ارزش های اجتماعی تبدیل می شود.

تحلیل متون رسانه ای مورد مطالعه نشان می دهد که در گفتمان رسانه ای، خیابان صرفاً یک فضای فیزیکی برای تجمعات اجتماعی نیست، بلکه نهادی اجتماعی است که از طریق کنش جمعی می تواند در تولید معنا، تقویت انسجام اجتماعی و بازنمایی قدرت ملی

نقش‌آفرینی کند. مقوله هسته‌ای «خیابان به‌مقابله نهاد قدرت اجتماعی در جنگ ترکیبی» بیانگر آن است که در شرایط جنگ شناختی و روایت‌محور، اراده اجتماعی و حضور جمعی می‌تواند به سازوکاری برای مقاومت اجتماعی و بازتولید مشروعیت سیاسی تبدیل شود. به بیان دیگر، خیابان در این الگو صرفاً «محل کنش» نیست، بلکه خود «پیام و روایت» است.

بر این اساس می‌توان نتیجه گرفت که خیابان در این چارچوب سه کارکرد اساسی ایفا می‌کند: نخست، خیابان به‌عنوان رسانه اجتماعی عمل می‌کند و امکان شکل‌گیری و گسترش روایت‌های اجتماعی را فراهم می‌سازد؛ دوم، خیابان به‌عنوان سنگر اجتماعی در برابر فشارهای جنگ ترکیبی نقش ایفا می‌کند و به تقویت تاب‌آوری اجتماعی کمک می‌کند؛ و سوم، خیابان به‌عنوان منبع قدرت اجتماعی عمل کرده و از طریق نمایش انسجام ملی، به بازتولید مشروعیت سیاسی در سطوح داخلی و بین‌المللی منجر می‌شود.

درعین‌حال، یافته‌های این پژوهش را می‌توان در نسبت با برخی رویکردهای مطرح در ادبیات بومی مطالعات راهبردی انقلاب اسلامی نیز مورد توجه قرار داد؛ رویکردهایی که بر نقش مردم و کنش جمعی در شکل‌گیری قدرت اجتماعی و بازنمایی آن در عرصه عمومی تأکید دارند. در این چارچوب، بازنمایی خیابان به‌عنوان میدان کنش جمعی و تولید معنا در گفتمان رسانه‌ای می‌تواند با برخی دیدگاه‌های بومی درباره نقش جامعه در تقویت ظرفیت‌های قدرت نرم و اجتماعی قابل گفت‌وگو باشد.

ازجمله محدودیت‌های پژوهش انجام شده آن است که این پژوهش به‌طور خاص شبکه‌های اجتماعی مجازی، داده‌های دیجیتال یا الگوهای بازنشر آنلاین را موضوع مطالعه قرار نداده و تمرکز آن بر تحلیل گفتمانی متون رسانه‌ای رسمی است؛ بنابراین ارجاع به مفاهیمی چون «جامعه شبکه‌ای» یا «شبکه‌های ارتباطی» در سطح نظری و برای تبیین شیوه بازنمایی پدیده‌ها در رسانه‌ها به کار رفته است، نه در سطح داده‌های شبکه‌ای واقعی. همچنین داده‌های مورد تحلیل از متون رسانه‌ای استخراج شده‌اند؛ ازاین‌رو یافته‌های پژوهش ناظر بر نحوه بازنمایی و معناگذاری «خیابان» در گفتمان رسانه‌ای مورد مطالعه است و نه لزوماً توصیف مستقیم واقعیت تجربی کنش‌های خیابانی در جامعه. بر این

اساس، مدل مفهومی ارائه شده بیانگر الگوی گفتمانی بازنمایی خیابان در متون رسانه‌ای منتخب است. پژوهش‌های آتی می‌توانند با بهره‌گیری از روش‌های میدانی، پیمایش‌های اجتماعی یا تحلیل داده‌های شبکه‌های اجتماعی، ابعاد تجربی و جامعه‌شناختی این پدیده را نیز مورد بررسی قرار دهند.

در پایان، با توجه به یافته‌های پژوهش، پیشنهاد می‌شود که نهادهای سیاست‌گذار در حوزه رسانه، فرهنگ و امنیت، ظرفیت‌های اجتماعی خیابان را در قالب رویکردی راهبردی مورد توجه قرار دهند و آن را به‌عنوان بخشی از سازوکارهای قدرت نرم و پدافند شناختی در نظر گیرند. همچنین در پژوهش‌های آتی می‌توان با بهره‌گیری از روش‌های کمی و تحلیل داده‌های شبکه‌های اجتماعی، رابطه میان «کنش جمعی خیابانی» و «شبکه‌های اجتماعی مجازی» را در چارچوب مدل‌های ترکیبی قدرت اجتماعی مورد بررسی قرار داد تا ابعاد ارتباطی و رسانه‌ای این پدیده با دقت بیشتری تبیین شود.

فهرست منابع

- احمدی، بابک. (۱۳۷۲). گستره همگانی در نگرش انتقادی هابرماس. فصلنامه فرهنگی و اجتماعی گفتگو، (۱)، ۹۸-۱۱۱.
- اکبری، الهام و جلیلیان، راحله. (۱۳۹۴). بررسی اصول طراحی خیابان پایدار در کشورهای در حال توسعه. ارائه شده در کنفرانس بین‌المللی پژوهش‌های نوین در عمران، معماری و شهرسازی، تهران، ایران.
- بوستانی، مهدی و پولادی، کمال. (۱۳۹۶). بررسی عناصر تشکیل‌دهنده حوزه عمومی در اندیشه هابرماس. فصلنامه تخصصی علوم سیاسی، ۱۳ (۳۸)، ۲۱-۴۲.
- بیات، محمود. (۱۴۰۳). جایگاه قدرت اجتماعی در سیاست خارجی چین. مطالعات فرهنگ دیپلماسی، ۳ (۱)، ۱۴۶-۱۷۱.
- پشاهنگ دلویی، محمدحسین. (۱۴۰۳). راهبرد کنشگری رسانه‌ای در نبرد روایت‌ها، از چیستی و چگونگی تا نقشه راه حوزه‌های علمیه. مطالعات فقه و حقوق رسانه، ۶ (۱)، ۲۶۷-۲۹۸.
- تیلی، چارلز (۱۳۸۵). از بسیج تا انقلاب. ترجمه علی مرشدی‌زاد، تهران: پژوهشکده امام خمینی و انقلاب اسلامی.
- جابری‌مقدم، مرتضی‌هادی. (۱۳۸۴). شهر و مدرنیته. فرهنگستان هنر جمهوری اسلامی ایران.
- حاضری، علی‌محمد و رفیعی‌بهابادی، مهدی. (۱۴۰۱). ارزیابی تجربی نظریه‌های رفتار جمعی و کنش جمعی در تبیین پتانسیل اعتراض سیاسی؛ بررسی موردی شهرستان‌های جنوبی استان تهران. جامعه‌شناسی نهادهای اجتماعی، ۹ (۲۰)، ۱۳۵-۱۶۴.
- خدابی، سهیلا، اصائلو، بهاره و مرادی، حمید. (۱۳۹۱). نقش مشروعیت اجتماعی در ایجاد کارایی سازمان. اخلاق در علوم و فناوری، ۷ (۴)، ۶۴-۵۴.
- دلاویز، محسن، مرتضوی‌اصل، سید خدایار و سینیایی، سید عطاءالله. (۱۳۹۹). تأملی تطبیقی در مفهوم سرمایه اجتماعی از دیدگاه پاتنام و فوکویاما. جامعه‌شناسی سیاسی ایران، ۳ (۴)، ۲۳۰۶-۲۲۸۸.

- دیوسالار، عبدالرسول. (۱۳۹۳). قدرت ارتباطات یا قدرت اطلاعات نقدی بر نظریه قدرت شبکه‌ای مانوئل کاستلز، نقد کتاب اطلاع‌رسانی و ارتباطات (۳-۴)، ۹۱-۱۱۰.
- رضاخواه، علیرضا. (۱۳۹۴)، جنگ‌های ترکیبی و الگوی نوین نبردهای نظامی، مجله خراسان، ویژه‌نامه فروردین‌ماه.
- ریاضی، وحید. (۱۳۹۹)، جزوه درس مبانی بازی جنگ راهبردی، تهران، دانشکده دفاع ملی، دانشگاه و پژوهشگاه عالی دفاع ملی و تحقیقات راهبردی.
- ریاضی، وحید، اکبری، علی، باجلانی، صفدر و اکبری، حسن‌رضا. (۱۴۰۰). معرفی مؤلفه‌ها و ابزارهای جنگ ترکیبی آمریکا علیه ج.ا.ایران. راهبرد دفاعی، ۱۹(۱)، ۳۷-۶۷.
- طالبی، سحر، سفیری، خدیجه و کمالی، افسانه. (۱۳۹۹). ارائه مدلی تجربی از شرایط برساننده کنش جمعی محله‌ای. مطالعات و تحقیقات اجتماعی در ایران، ۹(۴)، ۷۹۹-۸۲۶.
- عزیزیان، امید، اخوان‌کاظمی، مسعود و نصراللهی‌زاده، بهرام. (۱۴۰۴). تبیین مکانیسم‌های تأثیر سرمایه اجتماعی بر توسعه سیاسی: تحلیلی بر اساس مدل چهارمحوری رابرت پاتنام. زیست سیاست و توسعه، ۱(۳)، ۶۶-۴۹.
- فریزر، نانسی. (۱۳۸۲). بازاندیشی عرصه عمومی: در نقد دموکراسی واقعاً موجود (ترجمه شهریار وقفی‌پور). تهران: انتشارات مطالعات فرهنگی.
- کاستلز، مانوئل. (۱۳۹۳). قدرت ارتباطات (حسین بصیریان جهرمی، مترجم). تهران: پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات.
- محمدی، حسن و مشهدی، علی. (۱۴۰۴). رویکرد حقوقی به امکان‌سنجی تحقق حوزه عمومی در بستر بی‌طرفی. پژوهش حقوق عمومی، ۲۷(۸۸)، ۱-۴۰.
- موسوی، محمد و حاجی‌علی‌اکبری، کاوه. (۱۳۹۵). کنش جمعی: نقطه اتصال تفکر نهادگرا و نگرش برنامه‌ریزی ارتباطی. فصلنامه علمی- پژوهشی جغرافیا و برنامه‌ریزی منطقه‌ای، ۶(۲۲)، ۱۵-۴۵.
- مهدی‌زاده، سید محمد. (۱۳۹۳). نظریه‌های رسانه: اندیشه‌های رایج و دیدگاه انتقادی (چاپ چهارم). تهران: انتشارات همشهری.

- نظری، علی اشرف و قلی پور، مجتبی. (۱۳۹۷). رسانه‌های جدید اجتماعی و نقش آن‌ها در بازنمایی کنش‌های جمعی: تحلیل واقع‌بینانه انقلاب مصر. مطالعات رسانه‌های نوین، ۴(۱۴)، ۱۴۹-۱۷۷.
- هابرماس، یورگن. (۱۳۹۹). دگرگونی ساختاری حوزه عمومی: کاوشی در باب جامعه بورژوازی (ترجمه جمال محمدی). تهران: نشر افکار.
- هام، پیتروان. (۱۳۹۴). قدرت اجتماعی در سیاست بین‌الملل (ارسلان قربانی و رضا سیمبر، مترجمان). تهران: انتشارات دانشگاه امام صادق (ع).
- هندال، پتر. (۱۳۸۱). یورگن هابرماس: سیطره عمومی (ترجمه هاله لاجوردی). نشریه ارغنون، (۲۰)، ۲۷۵.
- Korybko, Andrew (2015). Hybrid Wars: The Indirect Adaptive Approach to Regime Change, Peoples' Friendship University of Russia, Moscow.
- Putnam, R. D. (۲۰۰۰). Bowling Alone: The Collapse and Revival of American Community. New York, NY: Simon and Schuster.
- McCuen, J. (2008). Hybrid wars. Military Review, 88(2), 107-113.
- Putnam, R. D. (۱۹۹۶) 'Who Killed Civic America?' Prospect, ۷, ۶۶-۷۲.

منابع اینترنتی

- اعرافی، علیرضا. (۱۴۰۵، ۲۴ اردیبهشت). اجتماعات میدانی بهترین فرصت ارتقاء دین‌داری مردم و جذب حوزه‌های علمیه است. خبرگزاری حوزه.
- اکبری، مسعود. (۱۴۰۵، ۲۴ فروردین). مأموریت مشترک میدان، خیابان و دیپلماسی. مشرق‌نیوز.
- آنا. (۱۴۰۵، ۲۱ فروردین). خیابان، سنگر ثبات؛ پیوند مردم و حکمرانی در چهل‌وهفت شب حضور حماسی. خبرگزاری آنا.
- باقری، اسفندیار. (۱۴۰۵، ۷ فروردین). از جنگ ۱۲ روزه تا جنگ رمضان/خیابان‌ها سنگر مردم شد. خبرگزاری تسنیم.
- بقایی، علی‌اکبر. (۱۴۰۵، ۱ اردیبهشت). خیابان از چهار جهت: تصویری از نقش‌آفرینی مردم ایران در جنگ رمضان. پایگاه تحلیلی خبری ندای اصفهان (منبع اصلی: گاه‌نامه چراغ صبح).

- بیگدلی، محمد. (۱۴۰۴، ۵ دی). جنگ ترکیبی دشمن و راهکارهای مقابله با آن. پایگاه دیپلماسی ایرانی.
- جوادی بالاجاده، عبدالرسول. (۱۴۰۵، ۲۳ فروردین). مردم مبعوث در خیابان‌ها و میدان، رویش جنگ رمضان هستند. پایگاه خبری صدای ترکمن.
- چهارسوقی، تینا. (۱۴۰۵، ۲۶ اردیبهشت). حضور مردم در خیابان؛ رخدادی برای پدافند گفتمانی. خبرگزاری تسنیم.
- حبیبی، یدالله. (۱۴۰۵، ۱۷ فروردین). مثلث میدان، خیابان و رسانه. خبرگزاری تابناک.
- رشوند، حسن. (۱۴۰۵، ۲۶ فروردین). به احترام این نظام و مردم کلاه از سر بردارید. پایگاه خبری کیهان.
- رمضانعلی، میثم. (۱۴۰۵، ۲ اردیبهشت). رسانه خیابان: بازتعریف کنش جمعی در جنگ روایت‌ها. خبرگزاری مهر.
- رودگر، نرجس. (۱۴۰۵، ۲۱ اردیبهشت). غالبیت عاملیت زنانه در صحنه «خیابان» و تأثیرگذاری در مسأله حجاب. خبرگزاری حوزه.
- سرویس سیاسی کیهان. (۱۴۰۵، ۱۸ اردیبهشت). روایت ۷۰ شب ایستادگی و این‌گونه ملت ایران مبعوث شدند. پایگاه خبری کیهان.
- سعیدی، مهدی. (۱۴۰۵، ۲۱ اردیبهشت). مراقبت از ساحت مقدس «خیابان». پایگاه بصیرت.
- سلطانی‌زاده، ابوالحسن (۱۳۹۹). جنگ روایت‌ها، چیستی و چگونگی پیروزی در آن، پایگاه کیهان.
- طراوت، رضا. (۱۴۰۵، ۲۳ اردیبهشت). آیا پیشرویی جامعه زنان ادامه می‌یابد؟. خبرگزاری حوزه.
- عباس‌زاده، مهدی. (۱۴۰۴). جنگ روایت‌ها-کلان‌روایت‌ها، پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی.
- عباسی، حجت اله. (۱۳۹۶، ۲۲ شهریور). نیم‌نگاهی به نظریه قدرت ارتباطات کاستلز. پایگاه پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی.

- عباسیان، حسین. (۱۴۰۴، ۱۹ اسفند). امروز، خیابان‌ها میدان نبرد مردم در جنگ رمضان است. آستان نیوز.
- فارسی، بنفشه. (۱۴۰۵، ۲۲ فروردین). پشت‌صحنه یک جریان دخترانه: نقش‌آفرینی نسل جدید در میدان جنگ روایت‌ها. خبرگزاری مهر.
- قاسمیان‌نیک، محمدجواد. (۱۴۰۵، ۷ اردیبهشت). ترکیب میدان، خیابان و دیپلماسی، پاسخی هوشمندانه به فضاسازی رسانه‌ای. خبرگزاری مهر.
- قربانی، مصطفی. (۱۴۰۵، ۷ اردیبهشت). دستاوردهای حضور خیابانی مردم در تحکیم وحدت ملی. روزنامه جوان.
- مازنی، احمد. (۱۴۰۵، ۲۰ اردیبهشت). خیابان ۷۰ شب ایستادگی و تاب‌آوری. اعتماد آنلاین.
- مرادی بهمنی، علی. (۱۴۰۵، ۱۰ اردیبهشت). خیابان به مثابه مسجد؛ دگرگونی کارکردهای فضاهای عمومی در جنگ رمضان. پایگاه سیویلیکا (بخش یادداشت).
- مرادی بهمنی، علی. (۱۴۰۵، ۱۱ اردیبهشت). هماهنگی میدان و خیابان؛ الگوی ایرانی دفاع مردم پایه در جنگ ترکیبی. پایگاه سیویلیکا (بخش یادداشت).
- مرادی بهمنی، علی. (۱۴۰۵، ۹ اردیبهشت). شب‌های قدر یک ملت؛ تحلیل مردم‌شناختی از آیین‌های شبانه مقاومت در جنگ رمضان. پایگاه سیویلیکا (بخش یادداشت).
- مرادی، مرتضی. (۱۴۰۳، ۱۱ اسفند). شکست کنش جمعی: منافع کوتاه‌مدت فردی چگونه توسعه را به تأخیر می‌اندازد؟ پایگاه تجارت فردا.
- مشکاتی، محمدباقر. (۱۴۰۴، ۲۶ اسفند). حماسه خیابان و تحقیر دشمنان در جنگ تحمیلی رمضان. خبرگزاری ایکنا.
- یوسفی، فاطمه. (۱۴۰۵، ۱۲ اردیبهشت). عقلانیت عاطفی در جامعه انقلابی. مشرق‌نیوز (بخش یادداشت).